

Dolenjski list

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE DOLENJSKIH OKRAJEV

TEDNIK ZA POLITIČNA, GOSPODARSKA IN KULTURNA VPRAŠANJA

LETO II. — STEV. 49.

NOVO MESTO, 7. DECEMBRA 1951

ČETRTLETNA NAROČNINA 75 DIN

IZHAJA VSAK PETEK

Maršal Tito o pomenu in nadaljnjem razvoju revolucije v Jugoslaviji

Ob proslavi 8. obletnice drugega zasedanja AVNOJ je uredništvo »Borbe« proslavilo Maršala Tita, da bi odgovoril na nekaj vprašanj o pomenu in nadaljnjem razvoju revolucije v Jugoslaviji. Maršal Tito je želji ustregel in odgovoril na vrsto vprašanj. Med drugim je poudaril, da je mednarodni pomen naše revolucije zlasti v tem, ker se je revolucija od popolnega prevzemanja oblasti od ljudstva in ustvarjanja nove države razvijala na poseben način. Na vprašanje, ali imamo prav, če imamo sedanje spremembe v Jugoslaviji za nadaljevanje in nadaljnje razvijanje revolucije, je tovariš Tito dejal:

NAŠ CILJ JE SOCIALIZEM

»Seveda imamo prav, ker brez revolucionarnega razvoja ni socializma. Izgraditev socializma je revolucionarni proces, ki je odvisen od postopnega razvijanja socialistične zavesti pri vedno večjem številu državljanov in od stopnje odpora onih, ki nasprotujejo novemu družbenemu sistemu. Ta stopnja razvijanja socialistične zavesti je v veliki meri pogoj hitrejšega ali počasnejšega razvoja ali ustvarjanja socializma. Razumljivo je, da ima razen tega zelo veliko vlogo tudi stopnja razvoja države, razvoj produktivnih sil in bogastvo države sploh. Zaradi tega je jasno, da se ta proces ne razvija neovirano in enakomerno, temveč, da naletita na množevne ovire subjektivnega ali objektivnega značaja. Ovine subjektivnega značaja se lahko premagajo s prevzgojo ljudi, če hočemo iti naprej. Najtežje je premagovanje starih nazorov v tem procesu.

Premagati pa je treba tudi odpor tistih elementov, ki bi radi zavrteli kolo zgodovine nazaj, ker je torej odpor ker so ovire subjektivnega in objektivnega značaja in ker se znova poraja iz starega in preživitega v novo, gre vse postopno, zdaj hitreje, zdaj počasneje. Ta proces pri nas ima revolucionarni značaj. Ta revolucionarni značaj so porodne muke novega družbenega sistema: da bi novo nastalo in živelo, mora staro prenehati in odmrtni. Taki zakoni veljajo za vse in tako tudi za družbeni razvoj.

Sedanje spremembe niso nikakršne spremembe v tem smislu, da bi se spremenilo, kar smo že napravili, ker mi ne delamo eksperimentov, temveč, da gremo postopno naprej proti cilju — a to je socializem. Mi se samo trudimo,

da vedno najdemo najuspešnejšo in najboljšo pot v tem revolucionarnem razvoju.

Tovariš Tito je nato pojasnil razliko med našim in sovjetskim sistemom, potem pa med našim sistemom in sistemom v kakšni mešansko-demokratski državi. Zatem je govoril o osnovni vlogi naše Komunistične partije pri sedanjih spremembah, o vprašanju osebnosti v socializmu in o perspektivi našega nadaljnjega razvoja v tej smeri.

Na vprašanje, v kateri smeri se bo nadalje razvijal socializem pri nas na vsi glade na nadaljnji razvoj v naši državi in razlike med našim sistemom in sistemom v Sovjetski zvezi, je tovariš Tito odgovoril med drugim sledeče:

USTVARJAMO VSE MOŽNOSTI ZA NADALJNI RAZVOJ SOCIALISTIČNEGA KMETIJSTVA

»Pred našo zvezno vlado se je pojavilo vprašanje, kako naj se poveča proizvodnja, ko obstoječe sto in sto tisoč majhnih vaških posestev z ekstenzivnim načinom obdelovanja v kmetijstvu, poleg tega v krajih opustošenih med vojno. Nam je torej ostala edina pot, da obvladamo to največje zapreko — in to je bil socialistični način proizvodnje na vasi. V zvezi s tem je bil sprejet v Ljudski skupščini tudi zakon o ustanavljanju kmetijskih zadrug.

Proces razvoja zadrug je bil v začetku zadovoljiv in je dal prilično dobre rezultate, toda razne težkote, ki so se pojavile v procesu ustvarjanja in razvijanja zadrug — kakor so n. pr. pomanjkanje traktorjev, kmetijskih strojev, umetnega gnojila in raznega investicijskega materiala, za tem razni nepravilni postopki pri formiranju zadrug, zlasti pa organizacijske slabosti v mnogih zadrugah — so ovirale pravičen in nagel razvoj zadrug, v katerih bi kmetje bistveno občutili blagodernost združnega načina proizvodnje. Poleg tega so nas zadevale tudi elementarne neizdatke, zlasti suša. Takšen položaj so začeli izkoriščati sovražniki socializma na vasi in v zadrugah samih, kakor tudi reakcionarji v državi in izven nje, tako, da je v zadnjem času prišlo v nekaterih zadrugah do nekakega kolebanja in teženj za izstop iz zadrug.

Razume se, da nismo mogli mirno gledati, kako se nam razbija to, kar smo že ustvarili, zlasti pa ne zadruge, ki so sposobne za življenje. V zvezi s tem smo podvzeli ukrepe, da se zboljša notranja organizacija zadrug, da se čimprej nabavijo potrebni traktorji, kmetijski stroji in drugo za naše zadruge, da reorganiziramo zadruge v pasivnih pokrajinah, ki so zaradi objektivnih razlogov nesposobne razviti se v višji tip, da damo razne druge olajšave zadrugam — kakor n. pr. glede obdajevanja in drugega — da bi se mogle hitreje dvigniti na višjo stopnjo blaginje in da bi tako služile kot zgled kmetom izven zadrug, ki jih zaostala pojmovanja in pomanjkanje socialistične zavesti o dolžnostih do skupnosti vlečejo kakor okovi nazaj in postavljajo v nasprotje proti celotni socialistični družbeni skupnosti.

Naš cilj je ustvariti postopno vse možnosti za nadaljnji popolni razvoj socialističnega kmetijstva. Drugega izhoda nimamo, ker ne moremo imeti dveh oblik proizvodnje: socialistične v industriji, kapitalistične pa v kmetijstvu.

ZADRUŽNIŠTVO JE V PRVI VRSTI V KORIST KMETOV SAMIH

»Vsakdo na vasi, ki misli, da bo imel osebno več, ako bo ostal izven zadrug, se močno vara. To se more zdeli tako za sedaj, ko še ne razpolagamo z zadostnim potrošnim fondom industrijskega in delno kmetijskega blaga, toda to pomanjkanje industrijskega blaga se bo čimdalje bolj zmanjševalo, čim bodo pričele delati naše nove tovarne in začele izdelovati za široko potrošnjo,

nekatero izdelke pa tudi za izvoz. Ta čas ni daleč! Takrat bomo mogli tudi izvažati, da bi uvažali to, kar bo koristno ne samo za še močnejši napredek zadrug, temveč tudi za dvig življenjske ravni vsega prebivalstva sploh. Glede na to je zadržljivost v prvi vrsti v korist kmetov samih, potem pa vse družbene skupnosti. Kmetje individualci ne morejo ostati izven te družbene skupnosti niti kot proizvajalci: oni so sestavni del naše delovne skupnosti in se morajo zavedati, da se ne morejo upirati vsej naši socialistični družbi. Mi ne bomo nikogar s silo tirali v zadruge, kakor nikogar ne tiramo s silo niti v tovarne, dolžni pa smo že sedaj povedati, da se bodo zelo kmalu tudi taki kmetje prepričali, da so na napačni poti in da jim naša socialistična oblast želi samo dobro.

1941

JUNAKOM NARODNOOSVOBODILNE VOJNE so v Bučni vasi odkrili partizanski spomenik

1951

Iz spomenikov, posvečenih padlim borcem narodnoosvobodilne vojne in žrtvam fašističnega terorja, ki se v čedalje večjem številu dvigajo v vseh krajih naše domovine, diha v nas slavna preteklost bližnjih let. Če stojimo pred veličastnim umetniškim delom v velikem mestu ali skromno spominsko ploščo, ki so jo postavili hvaležni vaški dragim partizanom-domočinom

ali pa smo morda v muzeju pred dokumenti, ki govorijo o edinstvenih letih naše vseljanske revolucije, nam iz vseh teh nemih prič živijo govori sila spomina o vsem, kar smo doživeli in preživeli od leta 1941 dalje, za kar smo se borili in za kar so padli naši najdražji, najboljši sinovi in hčere.

Vrsti spomenikov, ki pa jih ima Dolenjska z ozirom na svojo slavno preteklost še vse premalo, se je v četrtek 29. novembra pridružil lep in ponosen spomenik v Veliki Bučni vasi pri Novem mestu.

Nad 300 domačinov iz Kamenc, Bučne in Potočne vasi, Daljnega vrha, Muhaberja, Bršljina in okoliških krajev ter številnih gostov, ki so prihiteli k odkritju spomenika celo iz Beograda, Ljubljane in drugih krajev, se je zbralo okoli 10. ure na travniku nad cesto v Veliki Bučni vasi. Na drogovih so plapolale ob zakritem spomeniku državne in slovenske zastave. Pred spomenikom so se zbrale črno oblečene matere padlih borcev in žene-vdove partizanov, med gosti pa so opazili tovariša Franca Černetca-Klemenca, člana CK KPS, sekretarja OK KPS Martina Žuglja, podpolkovnika Franca Kolarja, Franca Cvetana (s Kamenc) in Franca Pirko-

viča, predsednika OI LO Novo mesto Viktorja Zupančiča, tajnika OI LO Zvoneta Perca, predsednika Okr. odbora ZB Lobjeta Hledeta, sekretarja Okr. odbora OF Toneta Počrvina, člana Okrajnega in Mestnega ljudskega odbora, predsednika KLO Kamence Martina Kralja ter člana KLO, zastopnike množičnih organizacij, raznih kolektivov in oficirje ter borce bivše Gubčeve brigade.

Vojaška godba je ob pol 11. uri zaigrala državno himno, nakar je prisotne pozdravil Rudi Potočar, član kraj. odbora Zveze borcev na Kamencah, in začel slovesnost s krajšim nagovorom, med katerim je odkril spomenik. Godba je nato zaigrala žalostinko, Zveza borcev, invalidi, OF na Kamencah in družine padlih pa so položili pred spomenik vence in šopke rož.

Pred odkritim spomenikom je nato govoril ljudski poslanec Avgust Jazbinšek, nosilec spomenice leta 1941, o herojski borbi za svobodo slovenskega ljudstva. Navedel je vrsto imen zavednih ljudi iz Kamenc, Daljnega vrha, Potočne in Bučne vasi, Muhaberja in ostalih okoliških vasi, ki so že l. 1941 vneto pomagali narodnoosvobodilnemu pokretu in s svojo zavednostjo omogočili hiter razmah Fronte in partizanstva v neposredni bližini okupatorjevih postojank v okolici Novega mesta.

Po nastopu godbe je pozdravil zbrane v imenu državnega in partijskega vodstva tovariš podpolkovnik Franc Kolar, ki se je zahvalil ljudstvu teh krajev za požrtvovalno delo in veliko ljubezen, ki jo je izkazovalo partizanom med vojno in ki jo kaže padlim tovarišem zdaj s postavitvijo spomenika. Poudaril je dvojni pomen 29. novembra, ki so ga prebivalci Kamenc in okolice letos počastili kot državni praznik in kot spominski dan odkritja spomenika.

»Kakor poje partizanski pesnik: Iz krvi rdeče je zrasila močena roža svo-

bode«, je nadaljeval tov. podpolkovnik Kolar, »tako je zrasila naša nova država iz bojev in trpljenja našega ljudstva.«

Govoril je nato o težavah nove Jugoslavije, ki si je iz ruševin in pogorišč morala ustvariti tako rekoč iz nič vse, kar danes že imamo in česar bomo imeli iz leta v leto več. Govoril je nadalje o kmetijstvu in zadrugstvu, o pomenu zadrug vseh vrst, o novih ukrepih v našem gospodarstvu, decentralizaciji ljudske uprave, združevanju ljudskih odborov v občine, o naši borbi za mir in o izdajstvu vodstva Sovjetske zveze, ki pljuje na naše žrtve. Padli borci in spomeniki, ki jih postavljamo po vsej naši domovini in v spomin, obtožujejo moskovske lažnjivce in podpihvalce na nove spopade, je podčrtal tovariš podpolkovnik Kolar in nato poudaril, da bomo za vsako ceno ubranili vse pridobitve iz naše ljudske revolucije prav tako, kakor so ubranili partizani domovino in zmagali.

Z vzklikom tovarišu Titu, Partiji in enotni domovini je tov. podpolkovnik Kolar zaključil svoj govor in se ponovno spomnil padlih borcev.

Pevski zbor SKUD »Dušan Jereb« je nato zapel dve pesmi, nakar so sledile recitacije in venček narodnih, zaigran po vojaški godbi.

Za zaključek je prevzel v imenu Krajevne Zveze borcev na Kamencah tov. Rudi Potočar spomenik v varstvo in obljubil, da bodo borci in aktivisti NOB skrbno varovali spomenik in z njim vred spomin na padle junake.

Vnema, s katero so se člani ZB na Kamencah že več let pripravljali na postavitev lepega spomenika, naj bi pokazalo pravo pot tudi ostalim organizacijam Zveze borcev na Dolenjskem, tako da bi vsaka vas in večji kraj čimprej dobila dostojen spomenik, ki bo nam in poznim rodovom govoril o večni hvaležnosti ljudstva svojim najdražjim — padlim partizanom in ostalim žrtvam našega velikega boja za svobodo.

Trojni praznik Lesnoindustrijskega podjetja Novo mesto

Delovni kolektiv Lesno-industrijskega podjetja Novo mesto je letos dosegel uspehe, kakršnih prej ni poznal. V tekmovalnosti s ostalimi podobnimi podjetji v Sloveniji si je pridobil v avstrujsko prehodno zastavico, lepo nagrado in naslov najboljšega kolektiva svoje stroke v republiku. Ob priliki podelitve prehodne zastavice in nagrade so delavci obljubili, da bodo letno obvezno sečnje in spravila lesa izpolnili do državnega praznika 29. novembra. To obljubo so tudi častno izpolnili. Do 29. novembra so izpolnili sečno lesa s 100%, obvezno spravila lesa pa so še presežili.

Da so to nalogo opravili dokaj slabemu vremenu lahko izpolnili, je predvsem zaslužno za dobro organizacijo dela in posameznih delovnih skupin, ki so tekmovalce, katere bo nasekale več kubikov lesa. Pri godni manipulaciji Poljana so tekmovalce znane delovne skupine: Henningmanova, Novinčeva in Kolarjeva. Zmagala je tudi takrat skupina znanega udarnika Henningmana, katere član so med seboj tekmovali, kdo bo pripravil več in lepše obdelanih kubikov. Tekmovanja so se udeležili tudi Finkovi sekači. Pri godni manipulaciji Strža pa je tudi tokrat zmagala delovna skupina Vidca, predsednika delavskega sveta LIP. Zadnje dneve jim je nazaj del, toda niso odnehali. Pred seboj so videli le obljubo in državni praznik, do katerega mora biti dolžnost izvršena. Med manipulacijami je na prvem mestu manipulacija Črnomelj.

V delo so se zagrizli tudi vozniki in nakladalci. Pri voznih in spravilu lesa so se bili izkazali vozniki godne manipulacije Strža kot tudi manipulacije v Poljanah. Postavili sta se tudi Mežnarjeva in Raškova nakladalna skupina. Do so tudi soferji več kot le izpolnili svojo dolžnost, kaže visoko priznanje, ki so ga dobili trije soferji in en avtomehaničar. Na predlog delavskega sveta in sindikalne organizacije je Prezidijski odbor odlikoval Franca Koroja, avtomehaničarja, z medaljo dela in diplomom. Franca Koroja in Miho Kruševca kot vestna soferja in večkratna udarnika z medaljo dela, ter soferja Franca Kukovca z Redom dela III. stopnje.

Delovni kolektiv Lesno-industrijskega podjetja Novo mesto je zato na praznik 29. novembra v zadržnem domu v Strži dostojno praznil poleg državnega praznika še izpolnitev letne obvezne in sečnje in spravila lesa ter podelitev odlikovanj zaslužnim članom kolektiva. Lepe proslave in svečanosti so se udeležili poleg članov kolektiva član Centralnega komiteja KPS tov. Franc Černe, ki je čestital delovnemu kolektivu na doseglih uspehih in podelil odlikovanec znanstvena priznanja, predsednik OI tov. Viktor Zupančič, sekretar okrajnega komiteja KPS Martin Žugelj in drugi gosti.

Največja težava, ki jo ima delovni kolektiv Lesno-industrijskega podjetja, je prevoz lesa s kamioni in odprema po železnici. Čeprav je ta predvsem v pomanjkanju tehničnih sredstev, je delovni kolektiv sklenil vložiti vse napore, da bo tudi in okviru premagana in ves les do konca leta prepeljan kamor je namenjen. Tu bo valik delovnega kolektiva skupina šeničarjev pod vodstvom mojstra Podgornika, ki je tudi dosledno spravila lepe tisoče kubikov lesa po želi v dolino.

Predčšana izpolnitev letne obvezne sečnje in spravila lesa, prispevajo tekmovalno za večjo storilnost in kvalitetno obdelavo ter veliki kresovi, ki so jih prižigali delavci na vrhovih Roza in Brezove rebri ter drugih sečiščih na predvečer praznika Republike so dokaz, da se sekači, vozniki in soferji Lesno-industrijskega podjetja Novo mesto zavedajo pomena državnega praznika 29. novembra.

Mojster Podgornik na delu (končna postaja železnice v Strži)

Od tedna do tedna

Ves diplomatski svet je še vedno pod vtisom, ki ga je pretekli teden sprožil govor ministra Milovana Đilasa v posebnem političnem odboru na zasedanju Generalne skupščine OZN v Parizu. Naš delegat je obravnaval jugoslovansko pritožbo proti nasilju Sovjetske zveze, ki se že 3 in pol leta izvaja na naših mejah in v mednarodnih odnosih z vzhodnoevropskimi državami. Obširno, mirno in nadvse kulturno, kakor smo navajeni občevati z ljudmi, je tovariš Đilasa obravnaval oblike pritiska, ki ga izvaja Sovjetska zveza s svojimi podrejenimi kimačci: to je politični, gospodarski, vojaški pritisk, kršitve človekovih pravic (trpinčenje naših državljanov, odvajanje otrok, zločini proti našim manjšinam), iztivanje in uboju na mejah ter teroristična in divjerzantska dejavnost. Vse te oblike pritiska na Jugoslavijo je tovariš Đilasa dokazal. Ves svet je prisluhnil in z največjim zanimanjem sledil izvajanjem našega delegata, ki je nato predložil posebno resolucijo z izredno umirjeno vsebino, kar znova kaže na naše iskreno prizadevanje, da se vsi spori na svetu rešujejo na mirnem način.

Kakor vedno v zadnjih letih, je delegacija Sovjetske zveze tudi tokrat odgovorila na naše strahovite obtožbe z zmerjanjem, lajanjem psokv in z zavijanjem dejstev. Gospod Soboljev, Poljamarčuk in ostale papige iz priskledniških vzhodnoevropskih delegacij so hotele pred vsem svetom enostavno skomigniti z rameni in dejati: Ah, saj vse skupaj ni predno besede. Vendar — resnica je trdovratna! Jugoslavija je obdoližila Sovjetsko zvezo za kopico kršitev osnovnih načel Organizacije združenih narodov! Prav OZN pa jamči vsem državam, malim in velikim, svobodo in enakopravnost. To sovjetskim mogotcem in pridigarjem seveda ne gre v račun.

Pri glasovanju o sprejemu naše resolucije se je pokazalo, da je svet ponovno razumel naše pravilno in mirno ljubno stališče. Jugoslovanska resolucija je bila sprejeta s 50 proti 5 glasovi. Proti so glasovale razumljivo Sovjetska zveza, Bela Rusija, Ukrajina, Poljska in Češkoslovaška, vzdržala pa sta se glasovanja Iran in Afganistan. Od slabše sosesčine rada glava boli — to drži tudi za ta dva soseda SZ... Kulturni svet pa je odločil: Jugoslavijo je treba podpreti. To, kar grozi danes s strani SZ njej, ogroža hkrati svetovni mir vseh držav. In ne pozabimo — nasilje še nikdar ni za trajno zmagalo. Bližnja preteklost je to znova potrdila.

Po vaseh trebanjskega okraja živahno razpravljanje članov OF

Občni zbor osnovnih organizacij Osvobodilne fronte, ki so v nekaterih krajih že bili, drugod pa se nanje dobro pripravljajo, so pokazali veliko zanimanje članstva za politično delo Fronte. Okrajni frontni aktiv razlaga na sestankih nove gospodarske uredbe in druga politična vprašanja. Največ zanimanja kažejo frontovci za številna zunanja

Darilo tržaškim bratom

Nekaj dni pred državnim praznikom 29. novembra je okrajna opekarna v Prečnji pri Novem mestu po večletnem zastoju prižgala krožno peč in začela znova s proizvodnjo zidne opeke. Delovni kolektiv je s tem pozdravil letošnji Dan republike, hkrati pa je izprve peči podaril za Kulturni dom Slovencev v Trstu 5000 zidakov.

V št. Jerneju je zbrala za tržaški slovenski kulturni dom tovarišica Vera Sever 8350 dinarjev.

politična vprašanja. Veliko je razpravljanja o združevanju nekaterih vaških odborov OF v večje odbore, ker se je doslej pokazalo, da prevleka razkosanost drobi delo in preveč čopi aktiviste in posamezne vase. Precej se ljudje pogovarjajo, kjer pa se še ne, bo v teh dneh treba tudi to nadoknaditi kako bo okraj po predvidenem osnutku razdeljen med okraja Novo mesto in Ljubljano-okolico. Rudarji v Krmelju bi na vsak način imeli svoj občinski odbor, pravtako tudi ljudje na Čatežu.

Po vseh 87 vaških odborih so imeli po eno ali dve več, kjer so odborniki izvolili komisije za sestavljanje poročil o delu Fronte; izvolili so tudi kandidacijske komisije. V nedeljo 2. decembra je bilo precej občnih izborov v različnih predelih okraja. Prvi občni zbor je imela frontna organizacija v Sela-Sumberku. Postavili so si komisijo, ki bo poskrbela, da bo kraj dobil električno energijo. Udeležba na volitvah je bila stoodstotna. Dobro so potekale volitve tudi v Slovenski vasi. Krmelju, St. Janju in Čestitah. Fronta v Mokronogu pa je v ponedeljek 29. novembra priredila dve predavanji v okviru Ljudske univerze.

V št. Janju so organizirali večerni tečaj za ročno delo. Izobraževalne tečaje pa so pripravili v Mokronogu, Dobrišni, Čatežu, Sv. Križu in še nekaterih krajih. Zastmanja za tečaje je precej, le ponekod ga preostali delavci še niso izkoristili in usmerili v pravo pot.

Proslave 29. novembra - Dneva republike

Dan republike je Dolenjska letos proslavila zelo slavnostno. 29. november je minil v znamenju številnih proslav in prireditelj delavnosti kolektivno množičnih organizacij, sok ustanovlji. Odhodni ljudske oblasti so v mnogih krajih priredili slavnostne seje, delovni kolektivni raznih tovarna da so proslavljali hkrati z državnim praznikom tudi svoje uspehe z izpolnitvijo letnih planskih obveznosti. Delavci Lesno-industrijskega podjetja v Novem mestu so na predvečer praznika zaigrali kresove na pohodnih Rogu, v vaseh in nastih na so zaplovala s hiš, šola in tovarna zastave, izlozba okna so dobila praznično lice, evetje in zelenje pa je ukrasilo slike naših voditeljev.

V Beli krajini sta bili največji slavnostni akademiji v Crnomlju in Metliki. Zveza borecev, organizacije OF in ostale množične organizacije so v skoraj vseh večjih krajih s pomočjo prosvetnih delavcev priredile vedno proslave, na katerih so sodelovali pionirski in mladinski organizacije.

V Trebnjem je bila slavnostna proslava 29. novembra v sredo 28. novembra zvečer v Domu ljudske prosvete, praviako v Kočevju. Ribniki in mnogih drugih krajih, 29. novembra je priredila Zveza borecev v Trebnjem ljudsko zabavo s kulturnim programom. V trebnjskem in kočevskem okraju so priredile proslave na čast Dneva republike šole, množične organizacije in kulturna društva.

V Novem mestu je bila v sredo dopoldne slavnostna prireditev za šolsko mladino v Domu ljudske prosvete; obširen spored so izvajali simfonični orkester JA in SKUD »Dusan Jereb«, mladinski ženski zbor učiteljskega in pionirski zbor gimnazije, mladinski orkester ter recitatorji. Proslavo državnega praznika je priredila tudi osnovna šola. Ekonomska srednja šola in šola učencev v gospodarstvu s lastnim pevskim zborom in folklorno skupino. Novomeški pionirji pa so gostovali pri gradbenih »PIONIRJA« v Brsljani s pevskim zborom in recitacijami. Poleg številnih proslav v št. Jerneju, Zumberku, Stopičah, Gabrju, Uršnih selih, kjer je 29. novembra prvič zasvetila vaščanom električna luč, v Skočjanu, Mirni peč in vrsti drugih krajev je bila osrednja praznična 29. letilistična se pod vodstvom. Lepo okrašena dvorana Doma ljudske prosvete na predvečer drž. praznika ni mogla sprejeti številnih mešanov, ki so prihletli na slavnostno akademijo v takem številu kot še nobeno leto po osvojitvi. V nabitno polni dvorani je najprej pozdravil zastopnike oblasti, Partije, množičnih organizacij, delovnih kolektivov in mešane predsednik MLO tov. Jože Udovič, simfonični orkester Doma JA in SKUD »Dusan Jereb« pa je zaigral državno himno, Slavnostni govor o 29. novembru je imel sekretar Mestnega komiteja KPS za Novo mesto tov. Miha Počrvina, Simfonični orkester Tadeo smoliti priredil prava Mira Radosavljeviča zaigral Mozartovo Uverturo k Figarovi svatbi in Schubertovo Simfonijo v h-molu, I. stavak. Dljak Jože Perpar je nato recitiral Avsenkovo Pesem o ljudski oblasti, čemur je sledilo rajanje pionirski gimnazije s trakovki pod taktajem. Skupino je vodila tov. prof. V. Jančič. Učiteljski zbor je pod vodstvom tov. T. Markija zapel tri, mladinski ženski zbor pod vodstvom tov. J. Kastelčeve pa dve pesmi. Trompeto iz Internacionalne suite Čajkovskega je nato predvajal dljak Jože Perpar s klavirsko spremljavo tov. S. Finka, mladinski zbor Glasbene šole pa se je pod taktajem ravnanja tov. Spranca predstavljal Kotlarjevo Srečnado in odlomkom iz E. Adamčeve otroške suite Pri kovaču. Zanimiv kulturni spored je zaključil skupen nastop mladinskega orkestra in gimnazijskega pionirskega zbora s Simfoničnega Gosli in Lezaj, ninaši ter Lavrin-Simonitičjevo Naso prmiljo. Vse tri skladbe je Tadeo smoliti priredil prav za novomeški Mladinski orkester in pionirski pevski zbor, ki sta posebno zadnjo pesem pod vodstvom tov. Kastelčeve zapela nadse učinkovito.

V družabnih prireditvah, kulturnih nastopih in ljudskih zabavah je delovnim ljudem na Dolenjskem minil letošnji praznik Republike.

Zasedanje okrajnega ljudskega odbora v Trebnjem

20. novembra je v Trebnjem zasedal OLO; na zasedanju je bil navzoč tudi ljudski poslanec Jože Borštnar. Organizacijsko poročilo je podal tajnik Ludvik Golob, ki je govoril obširno o političnem stanju v okraju, o delu ljudskih odborov, gospodarstvu v okraju, ki nujno terja večjo skrb za živinorejo in vinogradništvo, zadržno sadjarstvo in pod. Regulacija Mirne in Temenice postaja vedno bolj pereča, čim se je za regulacijo Mirne pred kratkim osnovala vodna zadruga. Tajnikovo poročilo se je dotaknilo tudi vprašanih združništva, gozdarstva, obnove, obrtnišva in ostalih pomembnih vprašanj.

Pri razpravljanju so člani okrajnega ljudskega odbora pokazali precej zanimanja za sročena vprašanja. Odbornik Udovič iz Malkovca je obrazložil del trsnice v Malkovcu, ki je imela lepe uspehe in je prodala vse sadike. Več kmetov se živo zanima za skupno obdelovanje vinogradov in bi bilo prav, da bi se o ustanovitvi vinarke zadruge z lastno trsnico čimprej pametno pogovorili. Tudi letos je imela trsnica lep dobiček, vendar pa se člani ekonomije ne strinjajo, da bi z njim plačevali izgubo kmetijske zadruge. Na Telčah se zanimajo za napeljavo elektrike, v Sv. Križu pa precej razpravljajo o sadjarstvu. Mirko Prijatelj iz St. Janja je obširneje govoril o kulturno-prosvetnem delu na vasi, ki je nujno povezano z razvojem gospodarstva. — V Mokro-

noju se zanimajo za rejo vrb in pletarstvo. Ze zdaj, ko so komaj začeli z deli, imajo polno naročil in lep zaslužek. Naročila prihajajo tudi iz tujine in je treba stvar podpreti.

Odbornik Brezovar iz St. Ruperta je poročal, da ima osnovna šola največji šolski vrt v Sloveniji; dela na šolskem vrtu se lepo razvijajo.

Sekretar OK KPS Lovro Grden je razložil zamisel nove razdelitve krajevnih ljudskih odborov v občine. Votilci v Sv. Križu so n. pr. pokazali živo zanimanje za bodočo občino — na sestanku je bilo 615 ljudi, nasprotno pa so na Mirni prav malo zainteresirani, kako bo z njihovim odborom. Komaj 15 ljudi se je zbralo k napovedanemu zboru volilcev. Dobrih ostane z vsemi vami, ki jih je imel doslej, samostojna občina. K Trebnjem se priključil del Velike Loke in Dol. Nemška vas, K Mirni se priključil Trstenik, Mokronogu pa vse dosedanje vasi KLO Bistrica razen dela, ki se bo pridružil St. Rupertu. Primoskovo ostane v mejah sedanjega KLO, ker je kraj hribovit. Tudi Sela-Sumberk imajo približno podobne gospodarske pogoje za nadaljnjo samostojnost. Del Velike Loke se bo priključil k St. Lovrencu, Vel. Cirkov pa k St. Rupertu, h kateremu pride tudi St. Lovrenc in del Bistrice. Telče ostanejo zaradi velike oddaljenosti od drugih krajev samostojna občina. Trebelno pa se združi s Češnjico in Mirno vasjo. Vel. Gaber in Tržišče ostane samostojna občina. Rudarji v Krmelju pa razpravljajo še vedno najbolj o pridružitvi bodisi k trebnjskemu ali pa novomeškemu okraju.

Okrajni ljudski odbor je nato izvolil sodnika za prekrške tov. Jožeta Medveda, za namestnika pa Darka Starca. V komisijo za prekrške so bili izvoljeni Ludvik Golob, Pavle Miklič in Franc Markovič.

Sprejet je bil odlok o javnem miru, o cestnem prometu in o zavarovanju potokov. Odborniki so sprejeli predlagane odloke soglasno. Okrajno odkupno podjetje bo likvidirano, ukinjena pa bo tudi okr. mehanična delavnica. Na novo

pa se ustanovi podjetje OKAP Trebnje in drž. trg. podjetje »Veletrgovina« z mešanim blagom. Posebna komisija bo pregledala podeljevanje podpor vojnim vdovam.

Z zasedanja sta bili poslani pozdravni resoluciji Prezidiju Ljudske skupščine LRS in sekretarju CK KPS tovarišu Mihi Marinku. A. Zaletelj

Tretji teren OF v Novem mestu je zboroval

Med prvimi tereni v Novem mestu je tretji teren izvolil v sredo dne 21. novembra na občnem zboru nov odbor OF Sicer udeležba ni bila ravno najboljša, ker je bilo isti večer predavanja Ljudske univerze, ki je gotovo privlačilo marsikatero frontovec, vendar pa je sam potek pokazal veliko zrelost naših ljudi in tel vseljudski organizacije.

Po izvolitvi delovnega predsedstva, ki ga je prevzel tovariš Miha Počrvina, in ostalih frontovcev za javno volitev, je podal zanimivo poročilo tov. Lojze Nečemer, ki je navedel vrsto uspehov frontovcev pri raznih akcijah in prireditvah ter povišali slasti več tovarišic, ki so se izkazale kot marljivo ulične blagajničarke in druge kot delavke na cesti in pri drugih akcijah Noveza mesta. Diskusija je bila kar zanimiva in je nakazala vrsto naloz, ki jih je obeni zbor naložil novemu odboru.

Med drugimi je zbor sklenil, da članstvo terena reduje in večjem številu posepa davanja Ljudske univerze, sodeluje živahne v prostovoljnem delu, omaga SKUD »Dusana Jereba« pri kulturno-prosvetnem delu, zlasti v pevskem zboru, povečati je treba vrsto s dobrih frontovci in uvedti redno plačevanje članarine. Zmar je še posebno naročil odboru, da uvede točno evidenco delo vseh frontovcev v vsem družbeno-političnem in organizacijskem delu ter p tem tudi poročila. Tudi skrbi za vzgojo otrok, posebno pa za njihovo zdravo zabavo, mora novi odbor posvetiti vsi paznjo in predlaga MOOF da ustanovi za vse mesto poseben Svet za mladino, ki naj bi takoj prišel v prireditvah za mladino. Kočno je obeni zbor odločno zahteval, da MOOF ukrene vse potrebno, da se vprašanje postavitve spomenika padlim borecem čimprej spravi s mrtev točke, ker je za kulturne skandal, da je Novo mesto še do danes brez vrednega spomenika.

Novovoljeni odbor, v katerem so tovariši Brečak Milan, Sila Marta, Grilar Jože, Mikloš Anica, Kozina Bogdan, Počrvina Franeka, Petrič Marjka, Komelj Bogo in Beve Rudolf bo gotovo našel pri frontovcih tretjega terena vsi zaslobo in pomoč, kot se to tudi ob zaključku občnega zbora sami obljubili. Marjan Tratar

Prosvetni delavci tekmujejo za praznik JA

Prosvetni delavci, vključeni po novi reorganizaciji v društvo profesorjev in učiteljev novomeškega okraja, so že začeli prve brade. Medtem ko ima Društvo profesorjev le eno skupino, ki ima redne mesečne študijske in organizacijske sestanke, je Društvo učiteljev razdeljeno v štiri sektorje s sedeži v Novem mestu, Dol. Toplicah, Zumberku in St. Jerneju, kjer ima vsak sektor zase zopet skupno 16 skupin. Članstvo je sklenilo, da se bo po skupinah sestajalo vsakih 14 dni in redno študiralo šolsko in ostalo problematiko okoliša, sektorji pa se bodo sestajali v decembru, februarju in aprilu. Celotno društvo bo imelo skupno konferenco v marcu in maju.

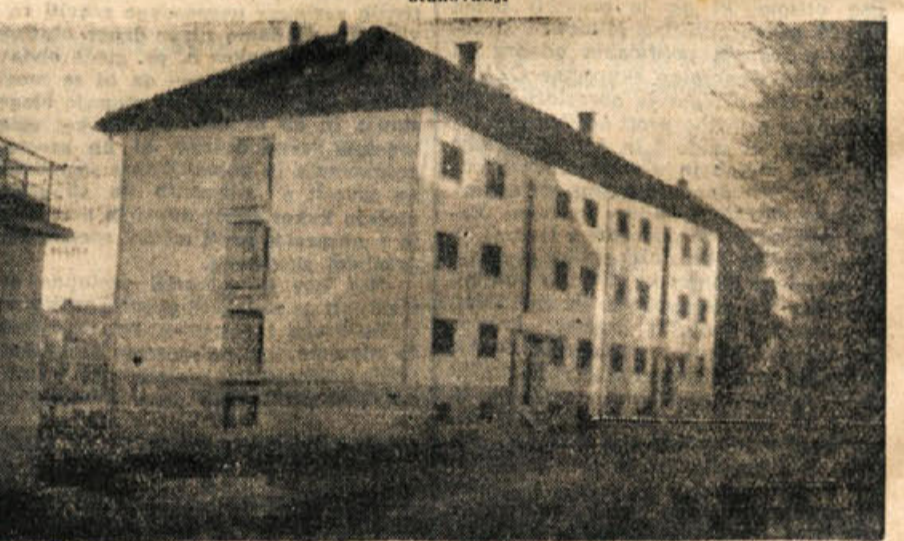
Da pa tudi prosvetni delavci ne bodo v pripravah za letošnji praznik naše Armade zadnji, so sklenili, da bodo tekmovali za 10. obletnico JA v naslednjih točkah: vsak član bo sodeloval pri pro-

slavi praznika v šoli in pri množični prireditvi in s svojim delom doprinesel, da bo prireditve res kvalitetna. V počastitve tega dne bodo prosvetni delavci pripravili več predavanj izobraževalne vsebine: o JA, PLZ, zdravstvu itd., tako da bo vsaka skupina dala vsaj po eno predavanje.

Tudi pri obnih zbrih OF bodo sodelovali kot člani in poskrbeli za kvaliteten program in potek. V tem času bodo posvetili vso pozornost in skrb PLZ ter pomagali pri organizaciji okoliša. Da o svojem delu, delu kraja in okoliša izve tudi širša javnost, pa so se obvezali, da bodo v vsaki skupini izbrali rednega dopisnika Dolenjskega lista in do 22. decembra poslali vsaj en dopis. Prepričani smo, da bodo prosvetni delavci držali besedo, ki so jo dali naši JA in da bomo v našem listu kmalu brali, kako bodo to obljubo izpolnili. M. T.

Mestna 14-stanovanjska stavba v Novem mestu

je bila v tednu pred 29. novembrom dogotovljena. Gradbeni in obrtniki okrajnega podjetja Krka so dali z novo stavbo stanovanj 6 trisobnih, 6 dvosobnih in 2 samski stanovanji

Dobindolcem se je izpolnila želja - dobili so luč in vodo

Med številnimi, letos elektrificiranimi vasi v novomeškem okraju so tudi Uršna sela, Dobindol in okoliške vasi. Skozi vse leto so prebivalci tamošnjih vasi s prostovoljnimi delom pripravljali drogove, kopali jame in pomagali pri gradnji transformatorja. Najbolj pridni so bili Dobindolci, ki so pomagali povsod, kjer je bilo treba. Prizadevanje vaščanov je podprl okrajni ljudski odbor, strokovna dela pa so izvršili uslužbenci DES in Mestnega elektro-podjet-

V Dobindolu betonirajo vaški vodnjak

ja iz Novega mesta. Na praznik 29. novembra je prvič zasvetila teško pričakovana električna luč. Ne sicer se po vseh hišah takoj prvi dan, pač pa je že drugi in naslednje dni s svetlorumeno svetlobo razsvetlila vse domačije v Dobindolu, del domačij v Uršnih selih, Verdunu in Gor. Sušicah. Ostale domačije in stavbe bodo priključeni na električno omrežje takoj, ko bo končana notranja napeljava.

MODEREN VAŠKI VODNJAK ZA 100.000 LITROV VODE

Se ena stvar je žulila Dobindolce poleg luči: pomanjkanje vode v vasi. Ze dolgo pred vojno so govorili o potrebi vaškega vodnjaka. Leta 1941 so že pričeli z izkopom; imeli so tudi že potreben cement. Vojna je delo preprečila, cement pa je odšel po »privatni liniji«, ali z drugimi besedami, šel je po zlu, kot marsikatera stvar med vojno. Letos je vaški odbor Fronte dal pobudo, da se z deli pri gradnji vodnjaka nadaljuje, oziroma da se še letos dogradi. Va-

ščani so se zavezali, da bodo vsa težaška dela kakor tudi vožnje opravili s prostovoljnimi delom. Pod vodstvom strokovnjaka za take gradnje tov. Marušiča, ki ga je dodelil Zavod za hidrotehniko v Ljubljani, so se dela res lotili. Poglobili so izkopano jamo in vse pripravili za betoniranje, s katerim so pričeli na državni praznik 29. novembra. Ko je ta večer prvič v vasi zasvetila električna luč (tokrat samo šele na gradilišču, da so lahko delali tudi ponoči), se je pri betoniranju vodnjaka zbrala domala vsa vas. Kar 152 prostovoljnih ur so opravili ta dan. Z delom so nadaljevali z betoniranjem, a v kritiko nekaterih Dobindolcev moramo zapisati, da ta dan udeležba pri delu ni bila zadovoljiva. Res so eni pripravljali proslavo za zvečer, precej pa jih je zvalilo v gozd po zasebnih opravkih lepo vreme, kar jim nikakor za ta primer ni v čast, ker je bilo betoniranje važnejše. Izmed vseh vaščanov sta posebno požrtvovalno delala tov. Rauh, Kapš ter še nekateri drugi.

Vodnjak, ki bo držal 100 kubičnih metrov vode, bo zgrajen po vseh higienskih predpisih. Voda kapnica, ki se bo natekala iz bližnjih stavb, bo šla skozi zunanjo čistilno napravo v vodnjak. V sredini vodnjaka bo še posebna čistilna naprava, nekakšen vodnjak v vodnjaku, na katerega bo na vrhu pritrjena črpalka. Voda iz zunanega prostora bo prihajala v srednji prostor, v katerem bo črpalna cev, s pronicanjem od spodaj skozi več plasti peska različne debeline.

Fronta v Dobindolu je lahko ponosna na letos dosežene uspehe v komunalni dejavnosti, vsi prebivalci Uršnih sel, Dobindola in ostalih okoliških vasi pa bodo prav gotovo hvaležni ljudski oblasti za pomoč in razumevanje pri elektrifikaciji njihovega kraja. P. R.

MRAKOV »RDEČI LOGAN« V TREBNJEM

V soboto, 8., in v nedeljo, 9. t. m., ob 8. uri zvečer bo v Domu prosvete v Trebnjem izredno zanimivo gostovanje. KUD »Ivan Rob« iz Ljubljane gostuje z Mrakov o indijansko tragedijo »Rdeči Logan«. Obe glavni vloži igra avtor tragedije sam. Krošnjarija Danijela igra član ljubljanske Drame Marjan Dolinar, režira pa vodilni član in režiser SNG Milan Skrbinšek. Kostumi po načrtu Mije Jerčeve. Delo je doživelo izreden uspeh in je bilo doselej 33-krat uprizorjeno. Uvodno besedo bo imel Lado Smrekar.

BESEDA O NAŠIH ŠOFERJIH ...

Šoferji predstavljajo tisto skupino naših delavcev, ki smo jo vsi navajeni gledati z najlepše in pretirano idealne strani. Najbrž si mnogi želijo imeti svoje motorno vozilo, ki naj bi bilo n. pr. lep, moderen avtomobil. V takih namreč gledamo z našimi očmi presrečne šoferje: ves delovni čas prebijajo lepo za krmilom, ne sonce, ne blato, sneg, ne klanci in ne dež, prav nič jim ne more do živga.

Res je, tako si jih navadno predstavljamo. Resnica pa je popolnoma drugačna: vse to, kar je neprijetno pešcem, je neprijetno, večšah pa celo usodno za šoferja. Kar pogledjmo nekaj njihovih senčnih strani.

V kabini, ki je pri kamionih navzdol zelo slabo zaprta in ki jo »segreva« motor z raznimi plini, se šofer bori s predzrnimi potniki, ki mu »preizkušajo« živce s tem, da tik pred njim prečkajo cesto peš ali z vozili; šolska mladina preizkuša na cesti pred avtomobili brzino mladih nog, živina na cesti ima spet svoje »odnose« do šoferjev. Zdravniki pravijo omočitnosti, ki zajame šoferje po dolgi vožnji v zaprti kabini, limuzinska bolezen. Podobna je silni utrujenosti, skoraj pijanosti.

Dalje: šoferju cesta nikdar ni preprašna, preblatna, premrzla, nikdar preveč zasnežena ali zledenela, da se ne bi sredi pota vlegel pod vozilo in

izvršil potrebno popravilo. S popravili je sploh težko! Stara vozila, večinoma trofejina, nimajo dovolj rezervnih delov, niti potrebnega orodja. V inozemstvu mnogo vozil, ki pri nas še tečejo, sploh več ne izdelujejo, zato seveda tudi ni rezervnih delov. Mnogi naši kamioni so zaradi tega pravi mozajki, sestavljeni iz številnih delov ranjkih kamionov. S takimi vozili se torej muči večina naših voznikov tovornih vozil. Nenadoma ti sredi pota odpove zavora, sredi trde noči edina luč in podobno.

Res je šofer vreden — ne zanimanja, temveč pomoči in predvsem strokovnega razumevanja. Da bi vsem, ki so odločajo pri reševanju vprašani javnega motornega prometa in ostalih vprašani šoferskega »stanu, pravilno prikazali vzroke vsakodnevne kritike, ki jo povzročata pešiča ponekod v resnici brezvestnih šoferjev, ki pa nikakor ne predstavljajo vseh naših šoferjev, so najnaprednejši šoferji ustanovili v Ljubljani Združenje šoferjev in avtomehaničnikov LRS, ki ima svoj sedež na Miklošičevi cesti 13. Združenje bo dvigalo strokovno znanje svojih članov in pomagalo pri reševanju zapletenih vprašani našega prometnega mehanizma.

V nedeljo 9. decembra pa bo ob 9 zjutraj v Novem mestu v hotelu Kandija važno zborovanje vseh šoferjev novomeškega okraja. Naj nihče izmed šoferjev in avtomehaničnikov ne izostane!

Nerazdružljivo vez med narodi Jugoslavije so kovalile partizanske brigade. V neprestanih borbah so si pomagale slovensko, hrvaško, makedonsko, srbsko, bosansko in ostale brigade NOV po vseh pokrajinah naše domovine, skupno so gonile in uničevale fašistične okupatorje in domače izdajalce ter pripravljale tla za končno zmago. V bojih, dolgih pohodih, napadih, diverzantskih akcijah in neprestanih stiku z ljudstvom vseh naših republik je zraslo neporušljivo bratstvo in edinstvo naših narodov, ta partizanskih vrst in proletarskih enote se je dvignila močna Jugoslovanska armada, ki bo 22. decembra proslavljala že 19. slavno obletnico svoje ustanovitve.

Na povelje Glavnega štaba Hrvatske se je 7. novembra 1942. leta v Gorjem Sjeničku ustanovila 13. udarna NO hrvatska brigada, ki je bila pozneje zaradi svoje izredne borbeno sile in vojaških uspehov imenovana za 13. proletarsko brigado. Odlila je v neposredno bližino Zagreba in tam se bolj razplamtelja narodnoosvobodilni boj, nato pa je skupno s slovensko brigado Ivana Cankarja zavzela Suhor v Beli krajini, kmalu nato že Zumberak. Četrta sovražna ofenziva je dosegla s svojimi enotami 13. brigado v Zumberaku, razbila pa se je ob nastoku hrvaških proleterov in ob zletanju mestni Junakov, Gubčeve, Cankarjeve in Tomšičeve brigade.

Ob 8. obletnici zmage na Suhorju objavljamo nekaj spominov.

Bela krajina je znana izza let narodnoosvobodilne vojne kot ena izmed lovenskih pokrajin, kjer se je odigralo mnogo najvažnejših dogodkov naše polpretekle zgodovine. Tu je narodnoosvobodilna vojska zabeležila velike zmage

Ob deveti obletnici velike zmage na Suhorju

nad nemškimi, italijanskimi in domačimi sovražniki. Razen vojaških zmag pozna Bela krajina vrsto pomembnih zborovanj, političnih manifestacij, med njimi znamenito februarско zasedanje SNOS v Crnomlju leta 1944. in pod. Za okupatorje, kakor za belogardiste in ustaše je Bela krajina pomenila nekakšno »strašilo«. Pošteno, patriotsko misleče belokranjsko ljudstvo je izza prvih dni borbe pa do konca vlagalo vedno večje in večje napore za zmago svoje ljudske partizanske vojske. Dalo je ogromne materialne in ljudske žrtve za svobodo naših narodov. V takem položaju je sovražnik kmalu pravilno ocenil svoj beden položaj. Zaradi tega je hotel s povečanim nasiljem ter s številnejšimi in močnejšimi postojankami streti odpor skromnega, toda revolucionarnega ljudstva. S tako taktiko pa je italijanski okupator naletel na še hušji odpor.

Sponladni in preko poletja 1942 je bilo okrog 600 naših ljudi, med njimi večje število starčkov, žena in otrok, pregnanih v italijanska taborišča in zapore. Mnogi izmed teh nedolžnih ljudi se niso nikoli več vrnili na svoje domove. Ostali pa so za vedno v spominu svojih rojakov, vzbujali so med ljudstvom vedno večje sovrašstvo do okupatorjev

in njihovih krivic. Hkrati je sovražnik množil in krepil svoje postojanke in razširjal med ljudi izmišljene govorice, češ da so »partizani tik pred uničenjem« in podobne pobožne želje. Okupatorji so hoteli razbiti trdnost in enotnost ljudstva, ki ni klonilo pred nasiljem, temveč je šlo po poti vedno večjega vključevanja prostovoljcev v partizanske vrste.

V to razdobje spada zmagovita in pomembna zmaga 13. Proletarske hrvaške in slovenske Cankarjeve brigade na Suhorju. Ta majhna belokranjska vas pod Gorcanci naj bi bila služila sovražniku kot trdnjava, s pomočjo katere bi nadzirali komunikacije na cesti Novo mesto—Karlovac in zveze med postojanko Semič in Radatoviči v Zumberku. Od tu je hotel sovražnik tudi preprečevati zveze, ki so bile vzpostavljene čez Gorjance med slovenskimi in hrvaškimi partizani. Da so se fašisti na tem ozemlju utrdili, so imeli tudi vzrok v uspešnih napadih hrabrih borcev Cankarjeve brigade, ki je operirala na tem področju. Tak vojaški podvig je bila borba Cankarjevcev pred Metliko, kjer so pobili in ujeli precejšnje število fašistov. Zmaga pred Metliko in drugi drzni napadi so povzročali sovražniku nemalo strahu in z mrzlično naglico je

začel v novembru 1942. leta utrjevati Suhor ter zbirati v njem pisano sodrgo v pomožne čete. Te čete, v katere se Italijanom ni posrečilo vključiti domačinov, so začele ljudem ukazovati, jih pretepati, skratka, z nasiljem so začele spremljati vsak korak predvsem partizanskih družin. Po drugi strani pa so domači izdajalci sklicevali po vaseh zborovanja in se predstavljali kmetom z demagoškimi govori kot »rešitelji slovenskega ljudstva«, kot »rešeniki vere in kulture pred komunizmom« in podobno. Kmete so nasilno vključevali v dovažanje gradiva za bunkerje, cerkve, župnišče in šole so preuredili v vojaške trdnjave. Vaščani so z odporom in hkrati z zaskrbljenostjo spremljali nezaželeno akcijo okupatorjev. Spraševali so drug drugega:

»Kako dolgo bomo še gledali in dovoljevali, da se sovražnik mirno utrjuje v osrčju partizanskega ozemlja? Kje so naše brigade? Mnogo lažje bi jim bilo razbiti in pregnati sovražnika zdaj, dokler se ni še do kraja utrdil!«

Preprosta resnica, da morajo danes prevažati gradivo za gradnjo bunkerjev, katere bodo jutri skupno s partizani razbijali in pri tem žrtvovali življenja, je bila Suhorčanom jasno pred očmi. Vsi kot en mož so bili priprav-

ljeni takoj začeti z razbijanjem in uničevanjem tuje bande. Ze po 14 dneh sovražnikovega gospodarjenja se je kmetom na Suhorju in v okolici uresničila želja, da bi uničili sovražnika in podrli njegove načrte.

26. novembra 1942. leta je točno ob 20. uri 13. Proletarska hrvaška brigada s Cankarjevo brigado, ki je nadzirala pritok novih čet iz Novega mesta in Semiča, napadla okupatorja na Suhorju. Vse je v hipu oživilo. Ljudstvo okoliških vasi ta večer od zadovoljstva ni leglo k počitku. Nekaj vasi v neposredni bližini postojanke je že med borbo izvedelo, kaj se pripravlja to noč. Oddaljeneje vasi pa so iznenadile detonacije prvih bomb in ropotanje strojnica. Nastopila je noč, polna težke borbe, vseljudskega veselja in velikega pričakovanja. Daleč naokrog, po več kilometrov od Suhorja, kjer so divjali glavni boji, ljudje niso bili varni pred zadetki, saj je sovražnik vso noč bruhal iz topov iz bližnje postojanke v Metliki. V jutru, ki je nastopilo, mi je domačin iz Suhorja v razgovoru omenil, da je ponoči naštel čez 250 strelcev iz topov.

Borba, ki se je začela točno ob določeni uri, je bila polna napetosti; bila je dobro pripravljena, komandni kader pa je v njej pokazal svojo iznajdljivost. Po prvih streljih so čete juršale na vas. Po 15 minutah je bil sovražnik pregnan iz rovov in cerkve v šolo in

Novo znižanje cen industrijskim izdelkom

Zvezna vlada je pretekli teden odredila, da morajo vsa državna trgovska podjetja na drobno znižati maloprodajne cene tekstilnega blaga za 15% (še upoštevamo, da je bilo tekstilno blago pred nedavnim znižano za 10%, se cene znižajo praznikov za celih 25 ali celo četrtino starih cen!); izdelkov iz polivinila za 20%; vina za 25%; suhomesnatih izdelkov za 15%. Šokolade in čokoladnih bonbonov za 10%.

Vseh drugih vrst bonbonov pa za 20%.

Znižanje cen navedenih industrijskih izdelkov je omogočilo padanje cen kmetijskih pridelkov v zadnjih tednih. To znižanje cen, ki je posledica dosledne in čvrste politike naše zvezne vlade, je zelo pomembno za nadaljnjo utrditve našega trgala že pred meseci smo ponovno pisali, da je edina pot k utr-

ditvi gospodarskih razmer: večja proizvodnja v industriji in kmetijstvu in v tem okoliščinah povezano znižovanje cen. Vsako nadaljnje znižanje cen kmetijskih pridelkov bo izrazilo nova zniževanja cen industrijskih izdelkov!

Kaj prinaša novo znižanje cen našim kupcem na vasi in v mestu? Preračunamo na eno leto, bodo kupci samo pri tekstilnem blagu pritržili zaradi nižjih cen 29.840 milijonov dinarjev (računajoč obe znižanja), pri izdelkih iz polivinila 591 milijonov dinarjev, pri vinu nekaj nad 2 milijardi, pri suhomesnatih izdelkih 636 milijonov, pri šokoladi in čokoladnih bonbonih 221 milijonov in pri drugih vrstah bonbonov milijardo in 32 milijonov dinarjev. Računajoč v celoti, bodo potrošniki pri nakupu enakih količin blaga plačali št. 448.000.000 dinarjev manj. Milijardi prihranki, ki jih ustvarjajo nizke cene industrijskih izdelkov, pa bodo bistveno pripomogle k nadaljnjemu dvigavanju življenjske ravnj naše države.

SINJI VRH

Pri spomladanskem pogodovanju v Beli krajini so se posebno dobro izkazali pionirji in učiteljstvo osnovne šole na Sinjem vrhu. Pod vodstvom učiteljev in logarja Laknerja iz Špeharjev so posadili otroci nič manj kot 15.000 sadik. Za požitvalno delo pri pogodovanju jim je Svet za gozdarstvo pri okrajnem ljudskem odboru v Črnomlju podelil nagrado 3000 dinarjev in jim za ta znesek nakupil školskih potrebščin, česar so bili pionirji zelo veseli. Hkrati pa jim je Svet za gozdarstvo akciji podelil hektar gozda v trajno last; omogočil jim bo tudi ureditev lastne drevnice. Pri delih v drevnici in v gozdu bodo pionirji še bolj vajabni gozdarstvo in skrbeli kasneje kot gospodarji in zadrugiški za rast in nego naših gozdov. P. R.

KOČEVJE

Odmera davkov in akontažja za IV. četrtletje poteka v mnogih predelih kočevskega okraja v zadnjih tednih zelo dobro. V krajih, kjer so odborniki delavni, plačujejo kmetje tudi zaostanke brez posebnih ukrepov. Lepe uspehe v Isterjavi III. in IV. akontažje so dosegli v KLO Trava, Fara, Zamote, Sotje, Gurča in Dolnja vas. V nekaterih KLO pa še vedno niso razdelili med davčne obvezane dohodolnih knjžice, kot n. pr. do pred kratkim v Kuzlju, Zimarah, Soderželi in Jurčevici, kjer so tudi sicer slabi v Isterjavi davkov. — Plačevanja prispevkov za socialno zavarovanje se radi izmikajo posamezniki obrtniki. V Zamostu struga Pakiz za tri ali štiri danke, ni plačal soc. zavarovanja za vse leto! Seveda je moralo priti do prisilne Isterjave za-

V Knežji Lipi so volkovi zadavili 24 ovac

Posesniku Pavlu Šavorju iz Vidma so 17. novembra požrli volkovi tri ovce, ki so bile na paši. 19. novembra pa so na državnem posestvu v Knežji Lipi volkovi napadli ponoči ovčji hlev. Vanj so poskakali skozi meter in pol visoko okno in zadavili 24 ovac. Nekaj so jih takoj požrli, druge pa so odnesli iz hleva in jih zagrebli v zemljo. J. S.

Damsko-frizerski salon ADAM IVAN

NOVO MESTO, GLAVNI TRG 28

naznanja svojim cenj. strankam, da so ostale cene vsem frizerskim uslugam skoraj neizpremenjene

Vaščani so preprečili milijonsko škodo

V nedeljo, 3. decembra, je popoldne ob enih nenadoma začelo goriti v gospodarskem posloju kmeta Kastelica, po domače pri Brezovjarju na Malem Vrhu pri Mirni peči. Na plat zvonja je takoj prihitelo v Vrha in sosednjih vasi veliko število ljudi, katerim se je po polurni borbi posrečilo pogasiti ogenj. Požrtvovalnosti vaščanov se je treba zahvaliti, da so požar pravočasno pogasili, sicer bi se bilo vžgalo veliko gospodarsko poslopje, v katerem je več tisoč kilogramov slame, suhe krme, detelje, druge živinske hrane. Če bi se bila vžgala ta stavba, bi le težko rešili tudi velik hlev, vinsko klet in moderno urejen električni mlin, ki stoji v priložju gospodarskega poslopja.

Do požara je prišlo zaradi nepazljivosti pri kuhanju živinske krme v svinjski kuhinji, ki stoji poleg električnega mlina. Izpod kotla je odletelo več isker v bližnjo steljo, ki je bila nalozena tik nad kuhinjo. Zaradi požrtvovalne pomoči vaščanov je škoda kakšnih 10.000 dinarjev, ki pa je krita z zavarovalnino. — Pazljivosti ni tudi na kmetih nikoli dovolj! O. K.

Obiščite KULTURNO-ZABAVNO PRIREDITEV

ki jo prireja II. trena zveza borcev v Novem mestu v Domu JA

Sodeluje simfonični orkester Doma JA in SKUD Dušan Jereb, solisti JA, recitatorji itd. — Po kultur. sporedu zabava s plesom in partizanskim širatom za Novoletno jeklo in za spomenik padlim borcem Novega mesta

V soboto 8. decembra zvečer v Domu JA!

Tako so borci 13. Proletarske brigade po enajsturni herojski borbi izpolnili ljudsko zaupanje. Uničili so postojanko in pobili pri tem 29 sovražnikovih vojakov, 11 ranili in več kakor 100 ujeli. Od tega je bilo 110 pobitih, ranjenih oziroma ujetih belogardistov.

Zmaga na Suhorju je bila hkrati prva večja skupna akcija slovenskih in hrvaških partizanov. To je bila tudi ena izmed prvih težkih borb in zmag 13. Proletarske brigade po njeni ustanovitvi 7. novembra 1942. leta na Banji, potem ko je krenila preko Kolpe na Zumberak, kjer je uničila nekaj manjših sovražnikovih postojank in po 20 dneh prišla pred Suhor ter tu dosegla nepozabno prvo zmago. Borci te brigade so postali znani celji Dolenjski, saj so po zmagi na Suhorju s slovenskimi borci priborili še več zmag na slovenskem ozemlju.

Z napadom na Suhor se sovražnik ni mogel pomiriti, posebno še ne, ker mu nočni načrt priti obkoljeni postojanki na pomoč, ni uspel. Drugi dan je začel okupator pripravljati temeljit protinapad. Naše enote so takoj menjale položaje. Cankarjevci so zasedli okolično Suhorjico, proletarci pa so se pomaknili na svoje stare položaje pri Zumberku. Italijani si niso upali naravnost napasti Suhor, ker so računali na močne partizanske enote. Namenili so se najprej združiti svoje sile iz postojank v Metliki in Radator krah.

IZ NAŠIH KRAJEV

OREHOVICA

Nastavni center predvojaške vzgoje v Orehovicah, ki je med najboljšimi v okraju, je napovedal tekmovalno vsem ostalim centrom okraja v počastitev dneva JA 22. decembra. Tekmovanje obsega čimboljše obvladanie predmetov pouka predvojaške vzgoje in doseženo število prostovoljnih ur pri raznih delih. Obvezniki predvojaške vzgoje v Orehovicah so samo v letošnjem prvem polletju opravili nad 450 prostovoljnih delovih ur pri pomoči delovni zadrugi in popravilu vaških potov.

DEŠKOVA VAS OB KOLPI

Posesnika Ivan Antič in Peter Šterk iz Deškove vasi sta 28. novembra pripravljala drva za zimo. Pri podiranju bukve se je ta razkila in zdrnila a stora, pri tem pa je udarila Antiča po nogi pod koleno tako močno, da mu je zlomila. Pripeljali so ga v novomeško bolnišnico, kjer so ugotovili, da je poškodba težja zračaja.

IZ DOL. TOPLIC

Ravnateljstvo nižje gimnazije v Dolenjskih topljih se je prvi redovalni konferenci sklicealo rediteljski sestanki, da se s starši pogovorijo o uspehih in neuspehih dijakov, doseženih in dojem šolskem letu. Sestanka se je udeležilo vsaj 10 staršev, ki se zanimajo za napredek svojih otrok in ki iz katerekakoli vzroka niso bili zadržani. Je pa precej tudi takih, ki se ne brigajo, kako njihov otrok napreduje v šoli; več jim je na tem, da se zabavajo po vinogradih, zato je tudi učenjski uspeh takih dijakov pravi slab. Starši, ki podiljajo otroke v šolo prav nerodno in še to je zato, da zadostje raskomitnim predpisom, so škodljivi lastnih otrok. Otroku pa, ki se zaveda brezbratnosti svojih staršev, je učenje deveta briga. Žal, da je takih primerov še vedno preveč. V šolskem okolju je mail, ki prdini in skrbi nemočno hvari v šolo, v zame jih knjige in jih zaklene, da ne bi mogla v šolo, ali celo s palico podi s poti v šolo. Tudi o tem so razpravljali na rediteljskem sestanku. Za take otroke bi se moralo zavzeti socialno skrbstvo.

Ravnateljstvo nižje gimnazije je zbranim razložil varoke neuspehov v šoli, hkrati pa je dal tudi navodila, kako je treba vplivati na dijakle in se jim treba vsiljivo oči, da bodo uspehi izboljšali. Starši so živahno diskutirali in se pogovorili o vseh problemih. Razredniki so podali staršem silko o vsakom posameznem dijaku in jim dajali nasvete. Končno pa so se starši dliakovi, ki stanujejo v internatu, pogovorili še o mesečnih prispekih v gotovini in naravi. Gr.

ZA POL METRA DOLZINE — 20 DINARJEV RAZLIKE

Seveda v Novem mestu — v kino-podjetju. Od prve do osme vrste stane vstopnica 20 dinarjev, od osme dalje pa 49 dinarjev. Mislimo, da je skok cen od prejšnjih 18 din za zadnje sedeže na sedanjih 49 dinarjev le malo prehud, vsakakor pa ni v sorazmerju s cenami ostalih sedežev. Vemo, da bodo zagovarjali nekateri s tem, da »je pač tak predpis. Predpis določa le najvišje cene, nikjer pa ni rečeno, da se je treba prav teh do potankosti tudi držati. Odkar ima kino podjetje nove cene, je večina sedežev od devete vrste naprej praznih.

Ko smo že pri kinu, pa še tole: reklamni oglasi in druge objave, ki jih kažejo pred filmom, naj bi bile dovolj jasne in razložno napisane, sicer je bolje, da jih ni. Zmagovalni reklamnih oglasih ne želimo več gledati! P.

GABRJE

Obisk osnovne šole v Gabrju nikakor ni zadovoljiv. Precej je takih staršev, ki svojih otrok ne pošiljajo redno v šolo ali pa prihajajo otroci prepozno v šolo. Po zadnjem rediteljskem sestanku, ki je bil izredno dobro obiskan, se je stanje v tem oziru znatno izboljšalo, vendar še ni na zadostni višini. Starši bi se morali bolj zavedati, kaj pomeni otroku šola in kaj mu lahko nudi za življenje. Danes ne drži več izjava staršev, ki so jih včasih ob taki priliki dajali, češ, če ne bo znal dobro pisati in brati, za kramp in motiko bo še vedno dober. Danes je izobrazba prav tako potrebna delavcu in kmetu kot uslužbencem. Z duhom časa moramo napreči!

IZOBRAŽEVALNI TEČAJI V DOL. TOPLICAH

Kulturno-umetniško društvo v Dol. Toplicah je s sodelovanjem učiteljstva organiziralo kuharsko-gospodinski in šivalni tečaj za žene in dekleta, katerih se je prijavilo kar lepo število tudi iz okoliških vasi. Številne prijave so dokaz, da se naše žene in dekleta res zanimajo za izpopolnjevanje in praktičnost v gospodarstvu. Tečaj bo dvakrat na teden v popoldanskih in večernih urah. Razen kuhanja se bodo tečajnice seznanile tudi z drugimi važnimi vprašanji, saj bodo imeli predavanja tudi o zdravstvu, higieni itd.

Ker je ta tečaj namenjen le ženam in dekletom, bodo ob zadostnih prijavah organizirali še tečaj za moško mladino. Ta bo splošno izobraževalen ter kmetijsko-gospodarskega značaja.

Ljudska univerza ima, kakor prejšnja leta, tudi letos predavanja enkrat na teden. D. G.

Kino

KINO NOVO MESTO PREDVAJA

Od 7. do 18. decembra: ameriški barvni film »Dama v hermelinu«.

Od 11. do 13. decembra: ameriški film »Zapeljivka iz New Orleansa«.

Od 11. do 17. decembra: angleški film »S čredami čez kontinent«.

Oglas

MESTNO MIZARSTVO v Novem mestu, Ljubljanska cesta 28, telefon št. 101, sprejema vsa v tapetniško spadatajo dela in popravila.

VAŽNO OBVESTILO

Prihodnji številki bomo priložili čekovne polonice za vse tiste naročnike, ki še niso v celoti poravnali naročnine za leto 1951. Opozorjamo vse zamudnike, da velja polonica kot zadnji opomin. Ker zaradi visokih opominških stroškov zamudnikov ne bomo več posebej opominjali, jim bomo list v primeru neporavnane naročnine ustavili, dolžno naročnino pa izerjali na njihove stroške.

Kdor bi pomotoma prejel polonico, pa je za leto 1951 že plačal celoletno naročnino, ki znaša za stare naročnike 255 dinarjev, naj polonico shrani za nakazilo naročnine za leto 1952.

Uprava Dolenjskega lista

Dober predsednik — dober odbor

Na Primskovem premagujejo težave s skupnim delom

Krajevni ljudski odbor Primskovo obsega 21 vasi, ki so precej oddaljene druga od druge. Leže pa v hribovitih krajih. Primskovo so dobro poznali naši partizani; tam okoli je bilo več pomembnih bojev z okupatorji in domačimi izdajalci. Ljudstvo je tod okoli v stari Jugoslaviji živelo zelo borno. Kraji so že tako oddaljeni od prometnih zvez, gospodarstvo pa ni bilo prida razvito. Narodnoosvobodilna vojna je prinesla tudi na Primskovo nov čas. Partizani so radi prihajali h kmetom, ki so delili z njimi dostikrat zadnji košček kruha. Veliko sinov Primskovčanov in okoličanov je padlo za svobodo.

Primskovčani se zavedajo, da našega dela za srečno, svobodno domovino še ni konec. V teh letih je bilo precej skrbi in dela z obveznimi oddajami, pa z davki in drugimi dajatvami. Ljudje na Primskovem so svoje dolžnosti razumeli. Brez pomoči okrajnih aktivistov so n. pr. letos prvi v okraju popolnoma uresničili odkup belih žit. Nedvomno je to zasluga odbornikov KLO in njegovega predsednika, tovariša Franca Markoviča. Vsi ljudje poznajo svojega predsednika že iz let NOB, saj je bil borec že v letu 1942. Takoj po osvoboditvi so ga izvolili za predsednika Krajevnega odbora, to delo pa zaupno opravlja še danes. Ljudje ga imajo radi, saj vsi vedo, da je poštenjak.

Kaj pravi tovariš Markovič sam o svojem delu? Takole rad pove: »Kadar je najteže, takrat se počutim najlaže — saj mi vsi pomagajo, da ob pravem času opravimo naše naloge. Odborniki KLO so zavedni in radi sodelujejo, kar moram posebno poudariti za Pančarja in Pintarja. Pri odkupu nismo imeli nobenih težav. Davke smo delno že poravnali, nekaj malega zaostanka pa bo opravljenega v teh dneh.«

Franč Markovič je star 54 let. Vedno je rad delal, zato se počuti tudi danes kot mlad fant, ki se ne ustraši nobenih težav. Letos so vaščani zgra-

dili vodovod; složno so si pomagali med seboj. Sedaj se pripravljajo na popravila vaških plotov. Tudi kulturnega dela ne zanemarjajo, le da bi si ljudje želeli malo več sodelovanja učiteljstva, ki bi lahko bolj pomagalo mladini in pionirjem.

Primskovčani se pripravljajo na volitve novih odborov Fronte, hkrati pa že snujejo nove načrte, kaj bodo delali pozimi. Radi bi še marsikaj, kar jim manjka do dobrega in naprednega gospodarstva. Njihova velika želja je — elektrika. Primskovčani dobro vedo za težave, ki jih imamo s pomanjkanjem raznega materiala, vedo pa tudi, da se povsod ogromno gradi in da bodo prej ali slej prišli na vrsto tudi oni. Z marljivim delom in vztrajnostjo pa bo tudi na hribovitih Primskovega zasvetila luč in razsvetlila domove zavednih Primskovčanov. Angelca Zaletelj

Ali se z mladino v Metliki res ne da delati

Na seji za pripravo volitev je odbor OF v Metliki poleg ostalih važnih vprašanj v okviru organizacije OF razpravljaj tudi o delu mladinske organizacije v Metliki.

Delo mladine v Metliki je bilo nekdanje zelo živahno in na višini. Kje je vzrok, da tega danes ni? Res je, da mladina sodeluje pri raznih akcijah in prireditvah, tudi na progo Dobo-Banja Luka je dala pet članov, vendar pravega razmaha pri vsem delu le ni. Temu vprašanju, ki je posebno pereče tudi za celotno delo OF v Metliki, je treba posvetiti posebno pozornost.

Zakaj ni vključena mladina v razne sekcije kulturno-umetniškega udejetvovanja in v fizkulturo? Samo zaradi dvoran, ki ni na razpolago mladini za fizkulturo, prav gotovo ne. Vzroki so gotovo kje drugje, kakor je ugotovil tudi odbor OF. Zakaj ne dela aktiv mladine v čevljarskem podjetju? Zakaj mladinke šiviljskega podjetja MLO uhajajo s sestankov? Eden glavnih vzrokov je v tem, da mladina nima

opore pri starejših. Drugo je, da sam odbor OF ni gledal na to, da se učrtvi vodstvo mladinske organizacije. In tretje: mladino je treba usmeriti tja, kjer bo za svojo vzgojo imela največ koristi. To zadnje ni važno samo za mladino v Metliki, ampak tudi za druge kraje črnomeljskega okraja. Dokler bo mladina izpod osemnajstega leta zahajala v lokale na razne zabave in prireditve, ki niso primerne za mladoletnike, dotlej fizkultura in kulturno življenje z mladino ne bo zaživele!

Vse to je mestni odbor OF v Metliki na svoji seji že pretresal. Potrebno pa je, da se take zadeve urede tudi z oblastnimi ukrepi. Po drugih okrajih in v večjih mestih so mestne odnosno okrajne skupščine že sprejele odloke, do kdaj smejo biti mladoletniki zvečer zunaj, uredili so prepoved zahajanja v lokale in na zabave, ki mladini niso primerne. Se več bodo pa s tem v zvezi lahko naredila društva prijateljev mladine, ki bodo lahko konkretno reševala taka in podobna vprašanja.

V društvih prijateljev mladine, za katere bo v kratkem izšel pravilnik, bi naj sodelovale predvsem žene, prosvetni delavci in tisti, ki imajo z vzgojo mladine največ opraviti. Množične organizacije pa naj že sedaj pripravljajo ustanovitve teh društev. R. F.

KOTICEK ZA GOSPODINIE

Papir ne propušta vode, če ga namočimo v raztopini boraksa in šelaka v spiritu ali če ga namažemo z ricinusovim oljem.

Lepenka postane nepremočljiva, če jo dvakrat namažemo z raztopino enega dela gašenega apna in treh delov posnetega mleka, ki ji dodamo nekoliko zmlatega galuna.

Igralne karte označimo z mešanico vode in samikovega cveta (vsakega pol) ali pa s krpo, ki jo namakamo v kafri cvet.

Usnjeni predmeti ne plesnijo, če jih namažemo z raztopino kafre in terpentinovnega olja (v razmerju 1:9) ali pa z ricinusovim oljem.

Porumenelo perilo postane zopet belo, če ga, potem ko smo ga oprali in prekuhali, močno namilimo z belim milom, polijemo z vrelo vodo, pokrijemo, da se shladi in ga razgrnemo čez noč po travi. Perilo tudi obelimo, če denemo v škrob, v modro ali v zadnje noč vodo, v kateri ga izpiramo, tri žličke spirita in eno žličko terpentinovnega olja.

Duh po plesnobi spravimo iz volnene obleke, če jo za dalj časa obesimo na zrak, nato pa zdrgnemo s salmiakovim cvetom. Ta duh pa preprečimo, če damo med volneno obleko svežega oglja.

Volnene srajce, jopice itd. peremo vedno samo v mlacni vodi, sicer postanejo trde in se uskočijo.

Kvačkane volnene rečj peremo kakor drugo blago, samo da jih potem še napol vlažne razprostremo na mizi ali deski in jih pritravimo z bučicami.

Staro volneno blago je kakor novo, če obleko razparamo, osnažimo madaže in držimo nad vodno oparo. V ta namen damo postavme dele blaga v rešet, ki ga postavimo na lonec, v katerem vre voda. Voda mora vreti precej časa.

Z anilinom barvanih volnenih oblek ne smemo nositi na golem telesu; anilin je strupen.

Blato in prah spravimo iz obleke, če jo, ko se posuši, izkrtičamo, kar napravimo hitreje in laže kakor z vodo.

župnišče. Napad se je nadaljeval. Naše edinice so z vzhodno-južne strani s podporo močnega ognja izvršile navidezen, demonstrativen juris, da bi tako pritegnile nase večjo pozornost sovražnika, hkrati pa seveda omogočile priprave in približanje naših ostalih čet, ki so dobile nalogo, da uničijo sovražnika. Ob 11. uri zvečer je bila s pomočjo bencinskih steklenic zažgana šola. Obroč okrog nje se je začel zoževati in krepiti. Partizani so za čas prenehali z borbo z namenom, da pokličejo sovražnika k predaji, ta pa je odgovoril s povečanim ognjem iz vsega razpoložljivega orožja.

Medtem so domačini opozorili komandirja partizanske čete na učitelja, ki se je s svojo družino vred nahajal v kletnih prostorih šole. Položaj je bil tak, da mu je grozil gotov pogin. Sredi največjega sovražnega ognja je bil izdan ukaz, da je treba rešiti učiteljevo družino za vsako ceno. Ukaz je bil uspešno izvršen in — družina rešena.

Ogenj okrog šole pa se je vse bolj širil; plameni so segali že v prvo nadstropje. Tu je bil skoncentriran sovražnik, ki mu je zdaj preostalo samo dvoje: ostati v ognju ali pa bežati iz njega. Odločil se je za zadnje. Drug za drugim so začeli prihajati belogardisti iz goreče šole. Ob tej priliki je bil ujet štab bele garde s komandantom Vasiljevičem vred, ki ga je bil poslal Draža Mihajlovič v Slovenijo. Ogenj je šolo

popolnoma zajel in razsvetljeval bližnje položaje naših borcev in župnišče, ki je predstavljalo zadnjo, toda najmočnejšo sovražnikovo trdnjavo.

Tu se je borba z obeh strani zaostri-la in dosegla vrhunec. Sovražnik je neprestano imel vse dohode k župnišču pod močnim strojničnim ognjem, dosegal pa jih je tudi z ročnimi bombami. Za vsako ceno je hotel obdržati tak položaj do zjutraj, računajoč pri tem na pomoč, ki naj bi jo dobil čez dan. Poslednje upanje in načrte o pomoči so sovražniku preprečili hrabri minerji in bombaši. Bilo je potrebno razbiti več kakor 2 metra debel zid, kar sicer ne bi bilo tako težko, toda kako priti do njega? Šestkrat zapovrstjo so minerji njega? Šestkrat zapovrstjo so minerji do stavbe, minirali in se sklanjali na svojih mestih pred detonacijami, preden so prebili steno na župnišče.

Stena je bila prebita, sovražnik pa si je v odprtini razbite stene takoj utrdil novo mitraljesko gnezdo. Minerje so zamenjali bombaši, ki so morali juristati proti mitraljezu, kjer je pomenil sleherni trenutek neopreznosti gotovo smrt. Pot je bilo treba preteči v času, ko je sovražnik menjal prazen okvir streliva s polnim. Se pred jutranjo zoro je bilo jurisanje hrabrih partizanov kronano z uspehom, plamen je zagospodaril nad župniščem in zadnja trdnjava je padla.

Dobra taktika naših komandantov pa je tudi ta dan ure poskrbela za novo zmago. Okrog 9. ure je bila opažena sovražna kolona pri premikanju iz Metlike. Takoj so bili pripravljene potrebni ukrepi. V trenutku, ko so se fašisti po polnoma brezskrbno premikali in sploh niso pričakovali napada, so jih naše enote spustile v svojo neposredno bližino, nato pa se pognale na juris. Napadna je bila sredina kolone in s tem sovražnik v prvem naletu razbit v dva dela ter pognan v divji beg. Med partizani pa se je začelo pravo tekmovalje, kdo bo uničil večje število fašistov. Tako se je tudi ta pohod okupatorjev žalostno končal za nasilnike; razbite ostanke svojih čet so Italijani potegnili v Metliko.

Ob prvem večernem mraku so se pričele partizanske čete vračati s položajev v bližnje vasi. Vsak, kdor ni bil priča dogodkom zadnje noči in dneva, bi le težko verjel, da so to borci, ki se po enodnevnem maršu in 24-urni borbi z nasmehom in pesmijo vračajo k počitku. Vaščani so drage borce sprejeli z velikanskim navdušenjem; z vzklikanjem parol so jim dajali priznanje za hrabrost in enotnost, ki se je prav v tej borbi manifestirala. Med pozdravljanjem so posebno pionirji glasno občudovali bogat vojaški plen, ki so ga partizani prinesli s seboj.

Ceprav bi fantje zvečer lahko polegli h počitku, tega niso storili. Ob

pesmi in harmoniki so ostali v družbi kmetov pozno v noč in govorili o doživljanju tega in podobnih dni. Vmes pa se je od časa do časa zaslišal rafal mitraljeza in žvižg topovskih granat premaganega sovražnika iz Metlike.

Po tej akciji si Italijani dalj časa niso upali priti v naše vasi vse dotlej, dokler so vedeli, da se nahajajo v njih naše brigade. Kadar je sovražnik prišel na ta teren, je to bilo le v trenutkih, ko je zbral večje sile za manjše ofenzive. Važno je omeniti tudi to, da vse do konca vojne okupatorju ni več uspelo organizirati svojih postojank v tem kraju. Suhor z okolice je tako postal močno partizansko oporišče Bele krajine, ki je služilo narodnoosvobodilni vojski v njenem nadaljnjem bojevanju kot močno in zanesljivo zaledje.

Odhod Cankarjeve brigade na Dolenjsko zaključuje sklop spominov na tiste dni. Pred pohodom brigade je bilo na Suhorju veliko zborovanje, na katerem je komisar Cankarjeve brigade Jože Borštnar pozval ljudi, da se še bolj strnejo v vrstah Osvobodilne fronte, vse tiste pa, ki so sposobni za orožje, pa je pozval, da se čimprej vključijo v vojaške enote. Temu pozivu se je na zborovanju samo s tega področja ljudskega odbora Suhor javilo čez 40 fantov in prostovoljno vstopilo v partizanske vrste. To so bili novji borci, ki jih je dala Bela krajina Cankarjevi brigadi. Niko Belopavlovčič

M. MUSIČ:

Vprašanje tranzitnega prometa skozi Novo mesto

Z osirom na trditve, priobčene v »Dolenjskem listu« dne 17. 4. m., podajam bralcem, ki sta jim zdrav razvoj in harmonično oblikovanje Novega mesta pri sreči, svoje stališče, ki sem ga bil zavzel v zvezi z modernizacijo glavne ceste v vsej svoji vzročni povezanosti, upoštevaje sodobna urbanistična načela kakor tudi za Novo mesto specifične spomeniške varstvene vidike. Odločba, ki jo je izdal dne 17. 4. m. Svet za gradnjo in komunalne zadeve, je potrdila pravilnost teh načel, dajši je zaradi motovnih okoliščin, ki jih je treba trenutno upoštevati, odredila maksimalno razširitev grla »Na vratih« s svetlo širino 180 m med stavbami.

V pojasnilo bralcem prejšnjih trditve glede zastoja del na Glavnem trgu navajam, da so ta dela za kratko dobo zastala zaradi utemeljene revizije prvotnega projekta. Tudi ni točna trditev, da bi moje stališče kakor koli vplivalo na razvoj cestnih del, saj je že v naslednjem odstavku ugotovljeno, da cestna dela še zdaleč niso napredovala do kritičnega grla »Na vratih«, vendar ne zaradi neizvedenosti ali neodobrenosti načrtov, marveč iz čisto drugih vzrokov, ki nimajo s projektom niti z razpravljanjem o njem nikake zveze. Vsekakor je hvalavredno, da je Svet za gradnjo in komunalne zadeve omogočil temeljit in vsestranski študij, kakršnega naš problem po vsej pravici tudi zasluži. Naša naloga mora odsele biti, da na osnovi odločbe v skupnem prizadevanju najbolje rešimo težak problem preureditve grla »Na vratih« in bla pomagamo pri reševanju najboljega poteka bazenske obvozne ceste.

Novo mesto je ohranilo do malega nespremenjeno glavno prometno cesto od svoje ustanovitve sem, z vsemi značilnostmi srednjeveškega urbanizma. Z velikimi spremembami, ki so se odrazile pred dobrimi 50 leti tudi v pogledu prometa, je Novo mesto dobilo nov most v premočrtnem podaljškju Glavnega trga in je bilo razširjeno grlo pri ljubljanskih mestnih vratih v območju stare Kresije. Postopno povečan in pospešen promet z motoriziranimi vozili je vnesel v obravnavanje prometnih cest nove elemente, tako v pogledu smernega in višinskega poteka kakor tudi v pogledu prečnega profila. Z novo odločitvijo, da se iz cestno prometnih razlogov znova preoblikuje historična prometna smer skozi mestno jedro, pa se je na mah pojavilo nešteto problemov, ki so medsebojno najtesneje povezani. Ker poteka prometna smer skozi obojestransko gosto zazidano mestno jedro z Glavnim trgom v skupni dolžini 500 m, ne morejo biti odločilni le prometni, ampak enako ali na celo bolj tudi splošni in za Novo mesto specifični urbanistični vidiki. Obojni, tako cestno prometni kot urbanistični vidiki pa so si v takih in podobnih primerih, kjer koli gre za proboj ceste skozi historične naselbinske kompozicije, v določenem nasprotju. Zadovoljitev enega gre čisto na škodo drugega. Zato je odločitev, da se preuredi stara prometna smer skozi središče gosto naseljenega mesta v glavno tranzitno cesto, povzročila velike neprilike tako v urbanističnem, kakor tudi v tehnično prometnem pogledu.

Ze dolgo je preizkušeno spoznanje, da je treba glavne prometne smeri izpeljati tangencialno izven gosto zazidanih mestnih predelov. Zato ne govorim, le vidik zdravega urbanističnega razvoja mestnih četrti, govore enako tudi; vidiki nemoteno odvijajočega se tranzitnega prometa. Upam se trditi, da ne bo ta cesta imela tudi še pri tako odločnih korekturnih gradbenih črt pogojev, da postane dobra prometna arterija. Njen smerni in višinski potek, njena ukljenost v strnjeno zazidano mestno središče stanovanjskih, poslovnih in javnih zon, z vsevprek prepletenimi potmi pešcev, onemogočajo, da bi se tranzitni promet kljub posledno izvedeni modernizaciji, nemoteno v vsej zaželeni brzini odvijal. Zato je mišljenje, da je v napoti le nekaj ozkih grl, ki jih je potrebno razširiti in se bo potem promet nemoteno odvijal, pogrešno. Zakaj ni bilo posledaj na področju mesta prometnih nesreč? Nedvomno zato, ker potek ceste ni dopuščal, da bi vozila razvila večjo hitrost. Dobrodošel regulator so bila prav ozka grla; s tem, da jih skušamo odpraviti, bomo istočasno onemogočili, da se bo promet odvijal z vso brzi po le navidezno odgovarjajoči prometni cesti. In vendar je v obsegu strnjeno

zazidanega mesta vsega upoštevanja vreden pešec. Dokler ne moremo zanj predvideti zadostnih pločnikov in varnih križanj prometne smeri, moramo v obsegu mesta zavirati hitrost tranzitnega prometa in na ta način omogočiti stalno kontrolo nad njim. Upam si trditi, da bo z odpravo ozkih grl povečana nevarnost prometnih nesreč, ki ne bo v nobenem razmerju z izgubo na času pri zmerno obzdranem in kontroliranem prometu.

Poleg teh zelo konkretnih ugotovitev ne bi hotel niti preveč poudariti

mesta, prehajam k podrobnejemu obravnavanju kritičnih točk.

1. GRLO PRI »MESTNIH VRATIH«

Poleg tega grla utesnjuje izvedbo normalnega prečnega profila še grlo ob izlivu Ljubljanske ceste v Glavni trg (»Goleže«) in grlo, ki ga podaja sedanji cestni most v vsi svoji dolžini 150 m z zamotanim razcepom smeri onstran mosta v Kandiji. Ostale trenutne utesnitve na Ljubljanski cesti, v obsegu Kataričnega trga in pri Mramorju, predstavljajo le finančni problem in ni drugih

merjeno med stavbami, pri čemer se razširitev izvrši na škodo »Stare kresije«.

Pri korekturi gradbene črte v obsegu »Stare kresije« je namreč poleg prometnega važen tudi arhitekturni vidik. O priliki prve rešitve razširitve grla koncem 19. stol. je bil kritični ogel posevno posnet, ne da bi tu korektura bistveno posegla v tloris in konstruktivni ustroj stavbe. Neprizadeta je ostala obokana vhodna veža s stopniščem iz koncem 18. stol. (1779), v bistvu nespremenjena izvedba streh, pošev

lo zevajoče grlo z izmakazeno »Stare kresije« in bo s tem za vselej izgubljena urbanistična značilnost starih mestnih vrat.

2. GRLO PRI IZLIVU LJUBLJANSKE CESTE V GLAVNI TRG (»GOLEŽ«)

Na tem mestu se cesta pravokotno preusmeri in preide v območje gornjega dela ljakasto razširjenega Glavnega trga. Pri presoji razširitve tega grla je nujno potrebno upoštevati vidike, ki jih nakazuje Glavni trg sam. Tlorisno je Glavni trg ohranil skozi vsa stoletja svojo prvotno obliko, nespremenjene so ostale gradbene črte in ulice, ki se vanj stekajo. Edino spremembo — na žalost zelo bolečo — je dobil, ko ga je novi most pred dobrimi 50 leti odprl na spodnjem zoženem delu. Pred to spremembo je bil trg od vseh strani zaprt in se je uvrščal kot klasičen primer v skupino takozvanih planimetrično iregularnih dvoranskih trgov. Dovoljna cesta se je namreč kot na zgornjem delu v pravokotnem pregibu preokrenila k obrežju Krke, kjer je bila najugodnejša možnost za premostitev reke pri nizkih bregovih. Novomeški trg, kakor koli že enotno učinkuje, je deljen v 2 polovici: medtem ko se spodnja polovica ljakasto razširuje in se dviga v strmini, je gornji del trga vodoraven in prostran ter daje resnično vtis mestnega trga. Tu se oblikuje historični tržni prostor, upravno, gospodarsko in ne v zadnji vrsti arhitektonsko središče mesta, z mestno hišo, z odličnimi svojevčasno arkadno oblikovanimi hišami, s fontano, z vsem onim živahnim vrvežem od semanjih dneh. Tržni prostor se je oblikoval na osnovi privilegijev ob prometni cesti v zamimivih raščeni obliki. Pri določitvi stavbnih parcel ob njegovih gradbenih črtah je bil odločilen gospodarstveni vidik. Parcele so bile ozke in globoke, da je čimveč novih meščanov dobilo svoj dragocen položaj ob tržni površini. Enako štedljivo je bilo treba ravnati tudi s širinami ulic, ki so se vanj stekale. Vse te funkcionalne osnove so dobile svoj lepotni obraz v 16. stol., ko so bile prvotne preprosto grajene hiše nadomeščene z arhitektonsko na višji ravni oblikovanimi tržnimi hišami standardnega tipa z arkadami v pritličju. Kasneje v času ekonomskega liberalizma in začetnega kapitalizma so bile arkade zazidane in je bila s tem povečana donosnost hiš. Povečava hiš se je torej izvršila v horizontalni smeri (vendar nikdar preko prastare gradbene črte) in kasneje tudi v vertikalni smeri z nadzidavo nadstropij. Ponekod so še vidni sledovi zazidanih arkad in je naravnost naša dolžnost, da jih znova odpremo, s čimer bi na najboljši način odstranili sedanje neustrezne izlozbenne portale in z vso dokumentacijo vrnil trgu plastično živo lepoto polkrožnih odprtih in kamnitih polkolonadnih in tordiranih stebričih, ki so oblikovno zasidrani še v arhitekturi poznega srednjega veka.

In v teh perspektivah oplemenitenega novomeškega trga moramo presojati vprašanje preboja ceste skozi grlo pri Goležu. Ugotovitev, ki so bile podane pri obravnavi grla »Na vratih«, veljajo še v veliko večji meri za grlo na trgu. Korektura, ki bi bila nedvomno sprejemljiva, je, da se pločnik za pešce umekne v obseg Goleževe hiše, in sicer z arkadno rešitvijo dela pritličja obsegu pritlične cestne ožine. Odsvetujem pa razširitev ceste, ki bi zahtevala delno ali popolno odstranitev Goleževe hiše iz tehničnih razlogov, ki sem jih malo prej nakazal. Odeveč pa je omeniti, da zahteva vsakršen poseg, tako »Na vratih« kakor pri Goležu temeljiti arhitekturni študij.

3. GRLO — MOST ČEZ KRKO

Prebili smo se skozi oboje grla »Na vratih« in pri Goležu in smo se zastavili pred samim mostom, ki tvori na dolžino 150 m najobčutnejše grlo s širino vozišča 4,6 m. Govori se o razširitvi mosta, o novem srednjem oporniku, o novi mostni konstrukciji itd. Vprašujem se, ali ne bi bilo ob vsem tem dobro, da razmislimo vprašanje novega mosta v zvezi z novo obvožno cesto? Dragocene investicije, ki bi jih zahtevala preureditev starega mostu, bi bile vsekakor boljše naložene v zgraditvi novega modernega mostu, ki bi rešil v najboljši meri vprašanje tranzita in hkrati osvobodil mestno središče stiske, ki jo povzroča stalno naraščajoči kamionski promet.

4. KRIZIŠČE CESTE NA KANDIJSKI STRANI MOSTU

predstavlja zelo neprijetno prometno vozlišče, ki ga je nemogoče rešiti. Na tem stisnjem mestu se združita dve zelo važni prometni smeri: državna cesta Zagreb-Ljubljana in cesta proti Straži. V ta vozil pa se stekata še dve, od pešev močno frekventni ulici. Tudi to križišče je najboljše in morda edino rešljivo s preložitvijo obvozne ceste na obrabo mestnega področja.

vse ono, kar bi s tako posledno izvršeno modernizacijo ceste izgubilo Novo mesto. Poleg hrupa, smrada in nevarnosti, ki bi se zgostili v samem središču mesta, na trgu, bi bil občutno prizadet tudi urbanistično tako dragocen in pomemben ustroj mesta, ki se uvršča po vsej pravici med naše največje urbanistične spomenike.

Upoštevajoč vse te ugotovitve, je mogoče sprejeti sedanjo rešitev le kot prehodno, vse dotlej, dokler ne bo mogoče pristopiti k preložitvi tranzitne smeri na obrabe mesta. Tudi če bo zgrajena avtomobilska cesta Zagreb-Ljubljana, bo Novo mesto nujno potrebovalo lokalno tranzitno, obvožno cesto, ki bo obšla v neposredni bližini železniškega mosta ali pod mostom za Ragovim logom — v obeh primerih s premostitvijo Krke — mestno področje, kakor že bo to rešeno z novim regulacijskim načrtom.

Motreč s temi pogledi posamezna cestna ureditvena vprašanja v obsegu

razlogov, da se jih ne bi odstranilo po predlogu, kakršnega podaja projekt za modernizacijo ceste.

Vstop v mesto iz ljubljanske strani je urbanistično podan z bivšimi mestnimi vrati na vrhu vzpetine, v obliki grla, ki ga oblikujejo »Gostilna na vratih« in »Stara Kresija«. Pred vrati je ohranjen v sklopu Skabernetove hiše poligonalni mestni utrdbeni stolp, medtem ko je bil njegov pendant na drugi strani ceste odstranjen ob gradnji »Stare kresije«. Cesta se z ljubljanske strani dvigne do vrha pri mestnih vratih in se od tod spusti navzdol v smeri h Glavnemu trgu. Odločno korekturo podolžnega »cestnega profila onemogočajo okolne hiše in odcepi mestnih ulic. Tranzitni promet ne more zato razviti zaželene hitrosti, zaradi večje preglednosti in varnosti pri srečanju dveh vozil na tem mestu, pa je bila sporazumno z MLO Novo mesto in projektantom predlagana kompromisna rešitev z razširitvijo grla na 7,0 m,

posneti ogel pa je bil ustrezno oblikovan s pilastirsko arhitekturo in z zaključnim trikotnim delom. Sporazumno predlagana sedanja razširitev grla še respektira vhodno vežo. Od tod pa posname stavbo v novi gradbeni črti, ki poteka vzporedno z ono nasproti stojiščih hiš. S tem se grlo razširi na 7,0 m med hišami, s čimer je povečana preglednost in je omogočeno srečanje dveh vozil. Adaptacijska dela na »Stari kresiji« so teška, a vendar še ustrezno izvršljiva. Pri novo predvideni maksimalni razširitvi pa se upravičeno s strahom vprašujemo, kako bo mogoče zadovoljivo preurediti hišni tloris, da ne omenjam kočljive rešitve zunanje arhitekture s strmo streho. Ze itak težko utilitaristično rešitev pa otežkočujejo še spomeniške varstveni vidiki, ki jih je potrebno v primeru Novega mesta nedvomno upoštevati. In ko si bo tranzitni promet s časom poiskal boljše in nemoteno smer izven mesta, bo osta-

Viktor Pirnat

Po Ribniški deželi

Slavni Rog, mrko Kočevsko hribovje in koničasti Sv. Ahac v glavnem ločijo Ribniško deželo od ostale Dolenjske. O njej pravi pisatelj Janez Trdina sledeče: »Ribničani Dolenjcu niso le ribniški tržani in župljani, ampak vsi prebivalci Ribniške doline, torej tri župe: Ribnica, Sodražica in Dolenja vas, kar je gotovo pametno, kajti v vseh treh se govori isto narečje.« Hriboviti gozd-nati svet zvalovi polagoma v širno plodno ravnino, ki jo krasí prestolnica veselih in podjetnih ljudi, »okretnih, na trgovino in vsak posel in dobiček prekanjenih Ribničanov«, kot je zapisal Trdina.

Tam je doma naša najstarejša domača obrt suhe robe. Pred stoletji so jo gojili še maksiške, je pa iz raznih razlogov propadla. Ohranila pa se je v nezmanjšani meri na Ribniškem. Saj se je pred drugo svetovno vojno pečalo z njod pet tisoč hišnih obratov, ki so zaposlovali nad 10.000 ljudi in jih hranili trikrat toliko. Danes je to števílo precej manjše.

Kaj pa vse prihaja izpod njihovih rok? Ves leseni drobir, ki nam je pri hiši potreben tako v gospodinjstvu kot v gospodarstvu. Saj ne moremo biti brez zobotrebca ali lesene žlice, nujno potrebujemo skafje, viničarji brente in patrihe in kadi. Kaj bi brez grabelj,

vil in še premnogega lesenega orodja! Vse to izdeluje prastara ribniška domača obrt.

Do zadnje svetovne vojne so Ribničani skozi 450 let prenašali svojo robo po svetu. Ze v zgodnji pomladi so si naložili visoko krošnjo, zgrabili za popotno palico ter jo mahili v tujino. Ko je v dolini zorel ječmen, so se vračali z izkupičkom. Prišli so s svojimi sili in žlicami in drugim lesenim drobrjem gor med Čehe in Poljake in Rusine, pa med tirolske Nemce in severne Italijane, ob našem Jadranu dol do Kotora. Zanimivo je, da v Bosno, Crno goro in Srbijo niso smeli. Ker so hodili s trebuhom za kruhom z doma, so jim rekali »zdomarje«.

Niso se po zadnji vojni še uredile prilike po svetu, zato ostajajo zdomarji doma in pripravljajo s svojimi družinami suho robo za domače dežele in za izvoz. Tudi lesene igrače izdelujejo na Ribniškem že nekaj desetletij.

Središče teh obrti so številna naselja v trikotju Ribnica-Sodražica-Velike Lašče. Kdo ne ve, da so tam okoli Velikih Lašč klasična slovenska tla, kjer je tekla zibelka slovenskemu književnemu jeziku? Narečje, ki ga ljudstvo v onih krajih govori, je temelj naše tiskane besede. Imena: Trubar, Levstik, Stritar so zapisana med prvaki naše slovenske kulture.

V Sodražici je trgovina s suho robo cvetela že pred dve sto leti. Baje se je tedaj »število tujcev lahko merilo s številom kupcev v Ljubljani, Kranju ali Novem mestu«.

Gospodarsko središče vse doline je bil in ostane trg Ribnica, ki šteje okoli 1200 prebivalcev. Lepo je položen ob cesti Ljubljana-Kočevje-Brod na Kolpi—Delnice-Reka. Ima električno razsvetljavo in vodovod. Pokažejo celo hrast, pod katerim je bila pred 250 leti (1701) sežgana zadnja »čarovnica« Marina Sušarkova, p. d. Cesnova.

Takih zablod je bilo v onih žalostnih časih dovolj po vsej Eyrropi. Ribnica pa se je že četr tisočletja prej, torej pred pet sto leti, postavila s sedemrazredno latinsko šolo, prvo v naših krajih, na tedanjem Kranjskem najstarejšo gimnazijo. Tudi za časa francoske okupacije v letih 1809—1813 je ribniška šola izredno slovela. Znano je, da je pesnik France Prešeren zapisan kot odličnjak v »zlati knjigi« tamonšnje šole. Na njenem posloplju ima spominski ploščo slavni ribniški rojak skladatelj Jakob Petelin, ki se je po tedanji navadi prekrstil v latinski priimek Gallus, kar pomeni petelin. Pesnik Valentin Vodnik je pet let kaplanoval v Ribnici. Vrsta znamenitnikov iz Ribniške doline pa še dolgo ni končana. Primož Trubar, ki je pred štiri sto leti izdal prvi dve slovenski knjigi, se je leta 1567 v Ribnici posvetoval z ne-

kim ujetim turškim duhovnom o prevodu sv. pisma na turški jezik.

Večji kraj v prijazni dolini in znan daleč naokoli je Dolenja vas. Tam je doma ribniško lončarstvo in pečarstvo. Gline je na Ribniškem dovolj in tako se je ta domača obrt razvijala vzporedno z že omenjeno obrtjo suhe robe. Dolenja vas s širšo okolico je njeno jedro. Ribniški lončarski trg je pred vojno segal na naše jadranske otoke ter čez Trst in Gorico do Benetk. Na vseh sejnih in prošenjih si našel Ribničana. Ustanovili so lončarstvo tudi pod Gorjanci in St. Jerneju, kjer je še sedaj zelo razširjeno. Tudi ribniška opeka slovi daleč po deželi.

Pisatelj Trdina trdi, da so ribniški lončarji nekako pred dve sto leti prinesli prvi krompir na Dolenjsko. Gospodinjji, ki je od njih kaj kupila, so dali eden ali več kosov in jo poučili, kako naj ga sadi in goji.

Ti podjetneti imajo celo lastni fižol, nazvan »ribničans«. Zelo je okusen in iskan.

Tako Ribniška dolina kot svet, ki jo obkroža, pa naj bo to Suha krajina onstran Male gore ali Bloška planota tam za Veliko goro, bodisi Kočevska deželica ali pokrajina tja čez Velike Lašče in Turjak proti Ljubljani, vsi ti kraji so v zadnji svetovni moriji nečloveško trpeli, doprinesli neštete težke žrtve in bili priče junaških podvigov naših junakov v borbi za svobodo naših rodov.

Boj ameriškemu kaparju

Kapar je največji sovražnik našega sadnega drevja. Saj preti uničiti vse sadne nasade. Ker je prišel k nam zelo pred kratkim, ga ne poznamo dobro in je zato boj z njim še težak. Prav zaradi tega bodo naši sadjarji z veseljem pozdravili knjžico ina Vilka Mastena: »Boj ameriškemu kaparju«, ki jo je izdala založba »Kmečka knjiga«. Delo nas seznaní z ustrojem in življenjem tega nevarnega zajedalca ter z načinom, kako se ga uporabimo ter rešimo drevje, naše narodno bogastvo, uničeno. Knjžica je poljudna, vsebuje podrobna navodila, pa tudi podatke, ki zanimajo strokovnjake-znanstvenike. Vsem sadjarjem, tudi onim v še neokuzenih področjih, bo dobrodošlo objavljeno načrt »akropijuna« sadnih rastiin proti različnim boleznim in škodljivcom. Vsebuje ponazorile 36 slik med tekstom in v posebni prilogi »Kapar pod mikroskopom« ter barvna slika okuženega jabolka, veje in lista. Knjžica ima 100 strani in prilogo, izšla je v nakladi 3000 izvodov.